

BREXİT SONRASI DÖNEMDE BİRLEŞİK KRALLIK-AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİ: KUZHEY İRLANDA PROTOKOLÜ

UNITED KINGDOM-EUROPEAN UNION RELATIONS IN THE POST- BREXİT ERA: NORTHERN IRELAND PROTOCOL

Omar Manfi Adday,

Dr. Öğr. Üyesi Oğuz Güner

KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ / SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ/

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

E- mail: mromaradday@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-2049-4090>

Article history:		Abstract:
Received:	May 8 th 2023	Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği'nden ayrılması anlamına gelen Brexit hem Birleşik Krallık hem de Avrupa Birliği için önemli bir dönüm noktası olarak gösterilebilir. Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği'ne üye olduktan sonra Avrupa Birliği politikalarının bazılarını karşıt olması ve Avrupa Birliği'nin pek çok bütünleşme hareketinden muaf kalması gibi durumlar Brexit Referandumu'nu kaçınılmaz kılmıştır. Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği üyeliği, 2016 yılında yapılan Brexit Referandumu ile sona yaklaştığının en önemli göstergesidir. Geri Çekilme Anlaşması'nın hükümleri uyarınca, Kuzey İrlanda Protokolün 5-10. maddelerindeki ticaret düzenlemelerine yürürlükte oldukları sürece periyodik olarak izin vermeleri istenecektir. Bu durum kurumlara, düzenlemelerde kalıp kalmama veya onlardan çıkma konusunda oy kullanma fırsatı verecektir. İlk onay oylaması Aralık 2024 yılında yapılacaktır. Kuzey İrlanda'nın orta ve uzun vadede merkezi mi yoksa periferik olarak mı ele alınacağı kesin değildir. Birleşik Krallık, genel olarak AB ve özel olarak İrlanda tarafından alınan "pratik eylemlere" bağlı olacaktır. Abstract Brexit, which means the United Kingdom's departure from the European Union, can be seen as an important turning point for both the United Kingdom and the European Union. The fact that the United Kingdom has been opposed to some of the European Union's policies since it became a member of the European Union and has been exempted from many of the European Union's integration movements, in a way, foreshadowed the inevitability of the Brexit referendum. The Brexit referendum in 2016 is the most important indicator that the United Kingdom's membership in the European Union is coming to an end. Under the terms of the Withdrawal Agreement, the Northern Ireland institutions will be required to periodically authorize the trade arrangements in Articles 5-10 of the protocol for as long as they remain in force. It will give the institutions the opportunity to vote on whether to remain in or exit the arrangements. The first ratification vote will take place in December 2024. It is not entirely clear whether Northern Ireland will be treated centrally or peripherally in the medium to long term. Much will depend on 'practical actions' taken by the UK, the EU in general and Ireland in particular
Accepted:	June 6 th 2023	
Published:	July 4 th 2023	

Keywords: Brexit, İrlanda, Avrupa Birliği, Kuzey İrlanda Protokolü

Keywords: Brexit, Ireland, European Union, Northern Ireland Protocol

Giriş

Avrupa Birliği (AB) dünya tarihinde şimdiye kadar benzerine rastlanmamış ekonomik ve siyasi bir birliktir. Bu birlik hem küresel ekonomi hem de küresel siyaset için dengeli oluşturan bir güç olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu nedenle bazı ülkeler için oldukça önemli bir etkiye sahiptir. Fransa, Almanya ve Birleşik Krallık gibi ülkeler Avrupa Birliği içerisinde oldukça önemli bir konumdadır. Ayrıca Avrupa Birliği için Birleşik Krallık tarihi açıdan kilit

noktadır. Çünkü Birleşik Krallık tarihi açıdan ele alındığında aslında Büyük Britanya'dır.

Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliğinden ayrılması anlamına gelen Brexit hem Birleşik Krallık hem de Avrupa Birliği için önemli bir dönüm noktasıdır. Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliğine üye olduktan sonra Avrupa Birliği politikalarının bazılarını karşıt olması ve Avrupa Birliğinin pek çok bütünleşme hareketinden muaf kalması gibi durumlar Brexit referandumunu kaçınılmaz kılmıştır. 2016 yılında yapılan Brexit referandumu, Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği üyeliğinin sona

yaklaştığının göstergesidir. Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliğinden ayrılma kararı, Avrupa Birliği açısından bir itibar kaybına neden olmuştur. Ayrıca bu karar, Birleşik Krallık için önemli ekonomik kayıpların ortaya çıkacağı bir sürecin başlangıcını getirmiştir. Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler (BM), Uluslararası Para Fonu (IMF), AB Komisyonu, Birleşik Krallık Hazine Bakanlığı, AB Parlamentosu gibi pek çok kurum ve kuruluş Brexit'in Birleşik Krallık ve Avrupa Birliği ekonomileri üzerinde önemli kayıplar yaşanacağını ortaya koymuştur (Öztürk, 2022, s. 23).

Birleşik Krallık ve İrlanda 1973'te Avrupa Ekonomik Topluluğuna (AET) katıldığında "sorunlar" olarak bilinen iç çatışma Kuzey İrlanda sokaklarını etkisi altına almış ancak Avrupa sahnesinde bu durumun adı geçmiyordu. Buna karşılık 47 yıl sonra, AB, "Önce İrlanda" politikasını benimsediğinden, Kuzey İrlanda ve onun hâlâ kırılgan olan barışı İngiltere'nin AB'den çekilme sürecinde "Brexit"-başrol oynadı (Juncker, 2018). Bu makale; Kuzey İrlanda'nın üyelik sırasındaki aykırı durumu ile Brexit sürecindeki merkezî konumu arasındaki fark ve Avrupa Birliği'nin temellerini atılmasına vesile olan Robert Schumann'ın (Fransa Dışişleri Bakanı) "Avrupa'nın pratik eylemlerle inşa edileceğine" (Ok, 2018) ilişkin beyanının tartışılmasını içermektedir.

Birleşik Krallık ile İrlanda AB'ye katıldığında, Kuzey İrlanda ciddi bir siyasi istikrarsızlık içindeydi. İki eyalette katılımı resmileştirmek için gerekli yasal ve anayasal süreçler gerçekleşirken, Kuzey İrlanda halkı şiddet ve siyasi kargaşayla dolu en kötü yıllardan biri olan "Kuzey İrlanda sorunu" dönemini yaşıyordu. Ancak Avrupa Komisyonu'ndan bir üyenin belirttiği gibi, İngiliz-İrlanda krizinin kötüleşmesi katılım müzakerelerinde hiçbir zaman fark edilmemiştir.

Londra'da Avrupa Toplulukları temsilcisi Johannes Linthorst Homan tarafından yayımlanan bir

raporda, Kuzey İrlanda'nın "çok zor olan ekonomik durumunun" "1969 isyanlarıyla" daha da kötüleştiğine dikkat çekilmiştir (1970, O'Driscoll 2013, s. 373). Homan, Birleşik Krallık ve İrlanda'nın "aynı Avrupa Topluluğuna" katılmasının "yapıcı bir atmosfer bulmaya yardımcı olabileceğini" öne sürmüştü ancak şu sözlerle bu tür bir iyimserliği yumuşatmıştır: "Avrupalı bir vaat, insanları sakinleştirmek ve onlara bir şans vermek için çok belirsiz olacaktır." (a.g.e.). Brüksel, İngiltere ve İrlanda'nın katılımı sırasında kötüleşen güvenlik durumunun farkında olmasına rağmen, "Kuzey İrlanda sorunu", AET'nin genişlemesi üzerinde önemli bir etkisi olmayan, tamamen yerel ve ikili sorunlar arasında bir yerde, marjinal bir sorun olarak ele alınmıştır. Bu çalışmayla Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği'nden çıkışının gelecekteki yansımaları ve Kuzey İrlanda Protokolü ele alınmaktadır.

Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliğine Girişi

Avrupa Birliği'nin kuruluş amacı ekonomik kalkınmayı ve dayanışmayı sağlamaktır. AB, üye devletlerin birbirleriyle dayanışma içinde olmasına ve haklarının korunmasına önem vermektedir. Aynı zamanda AB, üye devletlerle ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel bir entegrasyon oluşturma amacı gütmektedir (Tepeli ve Aydın, 2015, s.30).

1957 ve 1963 yılları arasında İngiltere'de iktidarda Muhafazakâr Partisi bulunmaktaydı. Başbakan Harold Macmillan, Avrupa Topluluğunun (AT) ekonomik başarısından istifade edebilmek amacıyla, 1961 yılında üyelik başvurusunda bulunmuştur.

Macmillan'ın, büyük kıta güçlerinin, Napolyon döneminden bu yana ilk kez pozitif bir ekonomik birliktelik oluşturdıkları, Birleşik Krallık'a karşı bir oluşum olmasa da önemli siyasi yönleriyle, İngiltere'yi hem Avrupa pazarlarından hem de Avrupa politikasındaki karar verici istişarelerden dışlama etkisine sahip olabileceği inancında olduğusöylenebilmektedir.

Macmillan, Avrupa Topluluğuna katılmak için ilk başvuruyu yaptığı 1961 yılında, Fransa'da Cumhurbaşkanı olarak Nazileri yenen Fransız ulusal kahramanı ve muzafer komutan Charles de Gaulle bulunmaktaydı. De Gaulle, Amerika Birleşik Devletleri'nin Büyük Britanya'yı bir Truva atı olarak kullandığından ve İngilizler aracılığıyla Avrupa'nın işlerine müdahale edeceğinden korktuğundan bu başvuruyu veto etmiştir (Geddes, 2013, s. 54).

De Gaulle vetosunun sebebi olarak; İngiltere için ülkenin kendine özgü doğası, yapısı ve içinde bulunduğu koşullarıyla Avrupa kıtasından çok farklı olması ve bu nedenle üretme ve ticaret yapma şekliyle ortak pazara dâhil edilemeyeceğini göstermiştir. Birleşik Krallık'ın ise topluluğa katıldığı takdirde tüm üyelerinin uyumunun etkileneneğine ve kısa süre zarfında, Amerika'nın bağımlılığı ve yönetimi altındaki devasa bir Atlantik topluluğu hâline bürüneceğine inanmaktadır. De Gaulle'e göre bu durum Fransa'nın yapmayı amaçladığı şeyin tam tersidir.

De Gaulle, Avrupa Topluluğunun ABD ve Rusya haricinde üçüncü bir alternatif güç oluşturmamasını umut etmektedir. ABD ile her iki savaşta da müttefik olan, tarihsel olarak özel ilişkiye haiz Britanya'nın söz konusu üçüncü güç olma planına engel olmasına izin vermeyecektir. Nitekim, De Gaulle'nin bu görüşünü destekler nitelikte, ABD, 1962 yılında Avrupa'ya Birleşik Krallık'ın da içinde bulunduğu bir Atlantik ortaklığı çağrısında bulunmuştur. (Geddes, 2013, s. 55).

1963 ve 1964 yıllarında kısa bir süre Başbakanlık yapan Alec Douglas döneminde, ABD'nin Birleşik Krallık'ı Avrupa'yı bölmek için kullandığı görüşüyle beraber hâlihazırda Washington ile Paris arasındaki bozulan ilişkiler sebebiyle De Gaulle'ün Birleşik Krallık'ın ortak pazara adaylık başvurusunu veto etmiş olması nedeniyle, İngiliz dış politikasında Avrupa şüpheci bir dış politika izlenmiş olduğu söylenebilmektedir.

Avrupa yerine, Amerika Birleşik Devletleri ile ilişkilere ayrı bir önem verilirken, İngilizlerin ayrılıkçı hareketlerinin ve bağımsızlık ilanlarının artmaya başladığı, yönünü denizaşırı eski sömürge devletlerine döndüğü ve İngiliz Milletler Topluluğu ülkelerine yoğunlaştığı görülebilmektedir.

1964 yılında iktidara gelen İşçi Partisi iktidarında ise Başbakan Harold Wilson, İngiliz dış politikasının yönünü muhafazakârların Avrupa şüpheci politikasından, Avrupa yanlısı bir yöne döndürmüş olduğunu söylemek mümkündür.

Başbakan Wilson, Avrupa'daki ekonomik büyümeden istifade edebilmek amacıyla, 1966 yılında tekrar Avrupa Topluluğuna üyelik başvurusunda bulunmuştur. Maalesef bu başvuru da yine De Gaulle'ün engeline takılmış ve 1967 yılında reddedilmiştir.

Nitekim, ABD ve dolayısıyla onun uydusu niteliğindeki Birleşik Krallık karşıtı olan De Gaulle, Fransa'nın nükleer caydırıcılığını diğer Kuzey Atlantik

güçleriyle entegre etmeyi veya Fransa'nın silahlı kuvvetleri üzerinde herhangi bir toplu kontrol biçimini kabul etmemiştir. , Böylece Fransa'nın NATO üyeliğinin derecesini düşürmüş, bağımsız savunma seçenekleri için Fransa'yı NATO askerî komuta yapısından çekmiştir (Cody, 2009).

1970-1974 yılları arasında Başbakanlık görevine Muhafazakâr Parti Lideri Edward Heath gelmiştir. Başbakan Heath, Avrupa şüpheci olmayan muhafazakâr bir başbakan olarak Birleşik Krallık'ta, Fransa'da ise 1969 yılında De Gaulle artık görevinden ayrılmasıyla yerine gelen ılımlı ve Birleşik Krallık'ın üyeliğine sıcak bakan George Pompidou iktidarda bulunmaktaydı.

Birleşik Krallık'ta ise hem partiler kendi içlerinde hem de toplum boyutunda seçmenler Avrupa Topluluğuna üyelik konusunda bölünmüşlerdir. Avam Kamarasında hararetli tartışmalar yaşanmıştır. Nihayetinde, 1971 yılının Ekim ayında, yapılan Avrupa Topluluğu oturumunda 365'e 244 oyla üyelik konusunda karar çıkmıştır.

Muhafazakâr Başbakan Edward Heath'in üyelik başvurusu en sonunda olumlu sonuçlanmıştır. 1972 yılında Brüksel'de imza altına alınan Katılım Antlaşması neticesinde, İngilizler 1973 yılının ilk sabahına resmî şekilde Avrupalı olarak uyanmışlardır.

1974 yılındaki ekonomik krizden yara alarak çıkan muhafazakâr Başbakan Edward Heath yerine, bu sefer iktidara yeniden İşçi Partili Harold Wilson gelmiştir.

Başbakan Wilson kendisi de Avrupa yanlısı iktidarın başındayken Avrupa Topluluğuna (AT/Ortak Pazar) üyelik başvurusunda bulunmuş ve De Gaulle tarafından reddedilmiş olmasına rağmen, Heath hükümetini, üyelik koşullarında yeterince pazarlık yapmadıkları ve Birleşik Krallık'ın çıkarlarını yeterince savunmadıkları hususunda eleştirmiştir.

İşçi Partisi yönetimi de hâlihazırda çoğunluk olarak AT yanlısı olmadıklarından parti içi muhalefeti susturmak ve bütünlüğü tekrar sağlayabilmek için; İşçi Partisinin manifestosunda AT'den ayrılma ya da kalma yönünde bir üyelik referandumu yapılacağını ve bu referandum neticesinde AT ile tekrar görüşme ve pazarlık yapılacağı sözünü vermiştir.

İşçi Partisinin bu manifestosunda; AT ile ortak para ve iktisadi birlik, tarımsal politikalar, KDV'nin birleştirilmesi, Avrupa Ekonomik Topluluğu bütçesine Birleşik Krallık'ın katkı payının azaltılması ve Parlamentonun egemenliği hususlarında tekrar pazarlık yapılmasının uygun olacağı vurgulanmıştır.

Bu referandum neticesinde ayrılma kararı çıkması halinde ise her hâlükârda Birleşik Krallık'a muhtaç olan Avrupa devletlerinin, İngilizlerin her isteklerini kabul etmek zorunda kalacağına inanılmıştır.

Bu süreçteki Wilson yönetimindeki İşçi Partisinin yaklaşımını, Avrupa şüpheci olarak değerlendirmenin yanlış olabilecektir. Bilakis Avrupa şüpheci olmaktan çok, İşçi Partisi asıl amaç olarak İngiliz çıkarlarına hizmet etmeyi amaçlamaktadır ve Muhafazakâr Partinin sahte Avrupa yanlısı maskesini düşürmeyi amaçlamaktadır.

İngiltere'nin Avrupa'daki geleceği hakkında yaşanan parti içi tartışmalar ve Muhafazakâr Partide görülmeye başlanan Avrupa'ya daha modern yaklaşım neticesinde Thatcher'ın Başbakan olarak saltanatının siyasi olarak sona ermesine yol açmıştır. Başbakanlığı sırasında, Thatcher'ın Şansölyesi olan John Major, Demir Lady'yi İngiliz sterlinini Avrupa döviz kuru mekanizmasına bağlamaya ikna etmiştir. (Ok, 2018). Nihayetinde Major önce Muhafazakâr Parti liderliğini ve sonra da Başbakanlık görevini devralmıştır.

Başbakan John Major da Britanya'nın çıkarlarını yeterince savunmadığı gerekçesiyle eleştirilmiştir. Fakat Major'un gerek tek para birimi gerekse de işçi hakları konusunda sosyal maddelere şerh koyarak Avrupa Birleşik Devletleri'ne karşı olduğunu ve bir nevi Avrupa şüpheci olduğunu ispat ettiği söylenebilir.

7 Şubat 1992 yılındaki Maastricht Zirvesi'nde, Avrupa Birliği'nin kuruluş temelleri atılmıştır. Avrupa vatandaşlığı tanımı ortaya konmuş, ortak dış politika ve tek bir para birimi kabul edilmiştir. Malların, işçilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımı gibi AB'nin ortak pazar gereklilikleri, Avrupa Birliği'nin dört temel özgürlüğü olarak yeniden teyit edilmiştir. İngiliz Başbakan Major, Maastricht Antlaşması'na tek para birimi ve sosyal şarta şerh koyarak imza altına almıştır.

Başbakan John Major'ı 1992 yılının sonbaharında kötü bir sürpriz beklemektedir. George Soros'un ve diğer piyasa yapımcılarının spekülatif işlemlerle saatler içinde 1.1 milyar dolar kazandığı, 1992'deki Kara Çarşamba günü (16 Eylül 1992), İngiliz sterlini Alman markı karşısında aşırı değer kaybetmiştir (BBC, 2005).

Başbakan Major ve Hazine Bakanı Norman Lamont, Kara Çarşamba günü olarak adlandırılan mali krizi yönetebilmek ve İngiliz sterlininin değerini koruyabilmek için faiz oranlarını, aynı gün içinde önce %10'a, sonra %12'ye, ardından da %15'e yükseltmeler dahi ve sterlini Avrupa Döviz Rejimi Mekanizmasının (EERM) izin verdiği aralıkta tutmak pahasına milyarlarca sterlin harcanmak zorunda kalmışlardır.

Yeni sol anlayışıyla iktidara gelen İşçi Partili Tony Blair, Avrupa Birliği ile olan ilişkilerinde ise seleflerinden pek de farklı davranmamıştır. Avrupa ile tam entegrasyona, egemenliğin yitirilmesine neden olacak uygulamalara ve mali politikalara karşı çıkmıştır. AB'den gelen baskılara rağmen avro para birimini reddetmiştir.

Avrupa ordusu kurulması yönündeki görüşlere ise baştan karşı çıkmıştır. Hâlihazırda var olan NATO'ya bir alternatif oluşturulmasına engel olmuştur. En yakın müttefiki ABD'nin çıkarları doğrultusunda hareket ederken yoğun eleştirilere maruz kalmıştır.

Blair'in hükümetinde Maliye Bakanlığı yapan Gordon Brown ise 2007'de Başbakanlığa gelince ekonomik konulara yoğunlaşmış ve AB ilişkilerini sadece mali boyutlara indirgemıştır. Selefleri gibi kendisi de avro para birimini reddetmiştir.

Birleşik Krallık'ın AB'den Ayrılma Süreci

Birleşik Krallık, 24 Haziran 2016 yılındaki referandum ile halkın %51.6'sının AB'den çıkma yönünde oy kullanması ile yeni bir süreci başlatmıştır. Çalışma; Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmasının her iki taraf için oluşacak savunma ve güvenlik boyutundaki etkilerinin neler olduğunu ortaya koymakta ve Birleşik Krallık'ın bu sürece nasıl geldiği, halkın baskın bir çoğunluk olmasa da neden ayrılma kararı aldığı incelenecektir. Brexit'in altında yatan sebeplerin en belirgin olanı ekonomik olsa da durumu bu kadar basite indirgemek yanlış bir yol izlemeye sebep olacaktır. Bu sebeple çalışmanın bu bölümünde Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılma süreci incelenecektir. Müteakiben de Birleşik Krallık'ın ayrılma sebepleri belirli parametrelere göre ele alınacaktır. Yapılan çalışma sonucunda Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılma kararında güvenlik boyutu ve kaygıların etkisinin ne olduğu ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Birleşik Krallık vatandaşları içerisinde tam bağımsızlık yanlısı olanların Birleşik Krallık'ın AB'ye katıldığı 1975'ten itibaren Birleşik Krallık'ın AB'deki konumu ile ilgili referandum yapılması yönünde talepleri vardı. Avrupa ülkeleri içerisindeki Avrupa şüpheciliğine yönelik nedenlerin giderek artması ile 2008'deki Avrupa krizinin başlamasından itibaren AB'de Birleşik Krallık üyeliğine verilen destek önemli ölçüde azalmış ve izleyen yıllarda daha yaygın bir konu haline gelmiştir. 2008 öncesi Avrupa ulusal ekonomilerinin tek bir parasal birliğe entegrasyonu, AB'nin dokunduğu neredeyse her ülke için önemli, istenmeyen ve olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Etkilenen ekonomiler arasında başı çeken ülkeler Birleşik Krallık, Almanya ve Fransa olmuştur.

Avrupa krizi sonrasında Avrupa ekonomilerinde uygulanan kapsamlı tasarruf tedbirlerine ve buna bağlı olarak Avrupa kıtasındaki durgunluklara yanıt olarak, geniş bir üye devlet yelpazesine sahip olan AB'de Avrupa şüpheci partilere desteklerde belirgin bir büyüme görülmüştür. Sağcı Avrupa şüpheci Partilere verilen desteğin artması, genel olarak AB üye ülkelerinde ve özellikle Birleşik Krallık'ta politikaları karmaşık hâle getirmiştir. 1991 yılında Birleşik Krallık

Bağımsızlık Partisi (UKIP) sadece Avrupa şüpheciliği konusu üzerine kurulan bir parti olmuştur. Özünde Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi, Birleşik Krallık'ın AB'ye üyeliğine şiddetle karşı çıkan "sert Avrupa şüpheciliği" ideolojisini benimsemektedir. AB'deki diğer Avrupa şüphecisi (Euroscptic) partilerde olduğu gibi, Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisine olan desteğin artması 2000'lerin sonlarındaki dünya çapındaki mali krizi ve Avrupa devlet borç krizi ile denk gelmiştir. Son zamanlarda, İslamcı aşırılık yanlıları tarafından gerçekleştirilen yüksek profilli saldırıların bir sonucu olarak, Avrupa şüpheciliğinin yükselişine neden olan gerilimler Batı Avrupa'daki terör eylemleri kaynaklı halkın üzerindeki korkunun artması ile önüne geçilemez bir hal almıştır.

Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisinin desteğinin artmasının sayısız nedenine ek olarak, Muhafazakâr-Liberal Demokrat koalisyon hükümetinin kemer sıkma politikalarının, sıradan Birleşik Krallık vatandaşlarına zorluk getirirken, sosyoekonomik seçkinlere fayda sağladığı algısı ortaya çıkmıştır. Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi hükümeti AB vatandaşlarının göçü konusundaki artan bu eşitsizlik algısı için suçlamaktadır. O zamanlar Avrupa Parlamentosu'nda ve 2014 ve 2015'te yapılan yerel seçimlerde Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisine verilen daha fazla oy kaybına karşı, Muhafazakâr Partiyi yöneten Başbakan David Cameron, Birleşik Krallık'ın AB üyeliğine devam edip etmemesi konusunda 2016 yılında referanduma gidileceği sözünü vermiştir. Bu vaadi sürdürürken, 23 Haziran 2016'da Birleşik Krallık'ta bir AB referandumunun yapılması planlanmıştır.

İcra edilen referandumda AB'den çıkma yönünde bir karar çıkmıştır. Birleşik Krallık içerisinde bulunan 4 ülke üzerinden ise; İngiltere %46,6, Galler %47,5, Kuzey İrlanda %55,8 ve İskoçya %62 oranlarında kalma yönünde oy kullanılmıştır. Sonuçların birbirine yakın olduğu görüldü de özellikle %55,8 ve %62 oy oranları ile kalma yönünde oy veren sırasıyla Kuzey İrlanda ve İskoçya gibi ülkelerin AB ile ilgili düşüncelerinin farklı olduğu gözlemlenmektedir. Zaten iki ülkede de bağımsızlık yanlısı olan tarafların baskın olması ve 2014'te İskoçya'da yapılan referandumda Birleşik Krallık'ta kalıp kalmama konusunda yapılan referandumda %55 gibi az bir farkla Birleşik Krallık'ta kalma yönünde sonuçlanması Brexit sonrası ikinci bir referandumun yapılabileceğini düşündürmüştür. Diğer taraftan olası bir Brexit senaryosunda Kuzey İrlanda ve hâlihazırda hâlen AB'ye üye konumunda olan İrlanda'nın arasına konacak olan fiziki sınır Kuzey İrlanda ile arasındaki bağı büyük oranda kesecek ve İrlanda'daki Katolik ve Protestan gruplar arasında çatışmaya sebep olması oldukça kuvvetli bir olasılık olarak

gözükmektedir. Ayrıca referandum sonuçları kırsal ve merkez olmak üzere incelendiğinde; çoğunlukla AB tarafının merkezde, kırsalda ise Brexit taraftarının olduğu görülmektedir. Diğer taraftan kalma ve çıkma arasındaki farkların baskın nitelikte olmaması Galler'de de tıpkı İskoçya'da olduğu gibi bir istisna durumun ortaya çıkma olasılığını getirmiştir. . Bu durumda gelecekte taşra ve kırsal yaşayan nüfusun düşüncelerinin farklılaşması sonucunda Birleşik Krallık'ın farklı siyasi yapılara gebe olduğu gösterecektir.

Referandum döneminde iktidardaki hükümette Muhafazakâr Partinin önde gelen vekillerinden olan son dönemde Theresa May'in istifası ile hükümetin başına geçen Boris Johnson "Avrupa'yı değil, AB'yi terk ediyoruz." şeklinde söylemlerde bulunmuştur. Bu ifade ile iki taraflı bir tutum takınmış olsa da Brexit kararı AB ülkelerini oldukça etkilemiştir. Birleşik Krallık AB'nin kurucu bir üyesi olmasa da gerek ekonomik, diplomatik güç ve gerekse güvenlik ve savunma alanlarındaki üstün nitelikleri üye ülkelere AB'nin gücünü kaybettiği algısını yaratacaktır. Populist siyasi bir yapıya sahip olduğu düşünülen ve başından beri Brexit yanlısı olan eski Dışişleri Bakanı ve Yeni Başbakan Boris Johnson, Dışişleri Bakanı iken 2 Aralık 2016 tarihinde Chatham House'da "Küresel Britanya: Brexit Çağında Birleşik Krallık Dış Politikası" adlı konuşmasında hükümetin bu süreçteki geleceğe yönelik politikalarını dile getirmiştir. Konuşmasında Brexit sonucunun, Avrupa'nın birçok ülkesinde yükselen popülist dalga ile bağlantısı olmadığını, Brexit kararının ırkçı kaynaklı olmadığını ve ulus devletlerin olduğu bir uluslararası sistemin yanlış olmadığını ifade etmiştir. Brexit sonucunun Birleşik Krallık'ın daha çok dışa yönelik bağımsız politikalar üretmesini sağlayacağını ve küresel anlayışa sahip olacağını ortaya koymuştur. Özellikle son dönemde uluslararası sistemdeki değişik anlayışların ve gittikçe karmaşıklaşan yapının Birleşik Krallık'ın geleceğe yönelik üreteceği politikalarda daha küresel bir sorumluluk üstlenmesi ihtiyacının doğurmasına yol açtığını belirtmiştir. Theresa May'in Başbakan olduğu dönemde AB'den ayrılmaya yönelik anlaşmayı üç kez reddeden parlamento için anlaşmadaki en önemli madde Kuzey İrlanda ile İrlanda arasındaki sınıra koyulan tedbir maddesidir. Zira bu madde ile Birleşik Krallık'ın süresiz şekilde AB'ye tabi olacağı düşünülmüştür. Son süreçte 29 Mart 2019 tarihinde gerçekleşmesi gereken anlaşmasız Brexit, milletvekilleri tarafından yasa çıkartılarak engellenmiş ve AB'nin de onayı alınarak 31 Ekim 2019'a ertelenmiştir. Son dönemde ABD Başkanı ile yakın ilişkisi olduğu iddia edilen Boris Johnson Brexit'in anlaşmasız da olsa belirtilen tarihte olacağını dile getirmiştir. Ancak ülkedeki dış politika uzmanları, i anlaşmasız bir Brexit'in AB'nin güvenlik yapısının dışına

çıkması ile ülke güvenliğini tehlikeye düşüreceğini öngörmüştür. Brexit sürecinin uzamasının, daha önce belirtildiği üzere Boris Johnson tarafından kamuoyuna yapılan açıklamanın aksine, Birleşik Krallık içinde sağ popülizmin, yönetici sınıfına yönelik eleştirilerin ve İngiliz Milliyetçiliğinin artmasına sebep olduğu düşünülmektedir. Birleşik Krallık ve AB için böylesi önemli bir kararın oldukça küçük bir fark ile neticelenmesi neredeyse homojen bir şekilde bölünmüş olan seçmenlerin tercihlerinde siyasal iletişim ve kampanyanın ne kadar önemli olduğunu göstermiştir (Göksu & Güner, 2021: 333).

Birleşik Krallık'ın AB'den Ayrılma Sebepleri

Birleşik Krallık, W.Churchill'den bu zamana kadar Avrupa'da barış ve güvenliğin sağlanmasının önemi üzerinde durmaktadır. Ancak geçmiş sürece bakıldığında Birleşik Krallık'ın Avrupa'da barışı sağlamak adına Avrupa güvenliğine yönelik katılımcı bir rol üstlenmek istemediği görülmektedir. Birleşik Krallık'ın AB'neye katılmak istemesi o dönemdeki ekonomik koşullar gereği AB'nin ülkeye ekonomik ve siyasi anlamda katkı sağlayacağı düşüncesidir. Zaten AB'ye katılması ile Birleşik Krallık'ta karşıt görüşlü grupların tepkisini çekmiş ve bu grupların kaygıları bir süre sonra Birleşik Krallık vatandaşlarının karşılaştığı ekonomik sorunları gündeme getirerek AB'de kalıp kalmama konusunda soru işaretleri oluşmasına sebep olmuştur. Aslında Avrupa şüpheliği olarak literatüre geçen durumu açıklayan kavram tüm AB üye ülkelerinde olsa da Birleşik Krallık, bu düşüncenin en sert şekilde hissedildiği yerdir. Bunun genel sebepleri; Birleşik Krallık'ın kendini Avrupa Kıtası'nın bir parçası olarak görmemesi, kıtada sürekli varolan kaos ortamı, bu ortamın ülkeye verebileceği zarar olarak düşünülebilir. Ancak bu sebepler Brexit'i açıklamaya yetmeyecektir. Bundan dolayı çalışmanın bu bölümünde Brexit'in asıl sebepleri ayrıntılı olarak analiz edilmeye çalışılacaktır. Bu bölümde edinilen veriler ile Brexit ile Avrupa Güvenliği'ne yönelik etkilerin ve Birleşik Krallık'ın isteği doğrultusunda gelişen bu durum ile güvenliğine ne gibi etkileri olacağı ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Siyasi Sebepler

Birleşik Krallık'ın referandum sürecindeki siyasi resmine baktığımızda; Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılma yanlısı olan 2015 yılında yapılan yerel seçimlerde neredeyse tek söylemi AB'den ayrılmak olan %13 oy ile Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi, David Cameron, Theresa May ve Başbakan Boris Johnson'un bulunduğu Muhafazakâr Partinin yarısı, yine merkez sol İşçi Partisinin bazı milletvekilleri ve Kuzey İrlandalı Demokratik Birlik Partisi (DUP) olduğu görülmektedir.

Muhafazakâr Parti Lideri David Cameron, 7 Mayıs 2015 tarihinde Birleşik Krallık'ta yapılan seçim öncesi AB'den ayrılma taraftarı olan ve hızla kitlesi artan Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisinin (UKIP) etkisini azaltma ve AB ile ilgili bazı revizyonlar yapma vaadinde bulunmuş ve buna paralel olarak AB'de kalıp kalmama konusunda oylama yapılacağı sözünü vermiştir. Sonuç olarak referandum neticesinde Birleşik Krallık halkı AB'den ayrılma yönünde oy kullanması sonucu çıkmıştır.

Birleşik Krallık'ın tarihine bakıldığında hâlen yönetiminde de görüldüğü üzere Birleşik Krallık etnik, kültürel ve geleneklerine bağlı bir kraliyet ülkesidir. Ülke daha önce üzerinde durduğumuz üzere kraliçeye bağlı topraklar ile deniz aşırı toprakları ile adalardan oluşan bir alana sahip olmakla beraber bu durumun sonucu olarak daha çok ticaret ve ekonomi menfaatlerine yönelik siyasi bir yol izlemiştir. İmparatorluk sahip olduğu bu güç ile Dünya Savaşlarına kadar "Üzerinde Güneş Batmayan Ülke" olarak nitelenmiştir. Dünya Savaşlarında diğer Avrupa ülkeleri ile birlikte yıkıma uğramış ve sahip olduğu ekonomik ve siyasi gücü büyük oranda kaybetmiştir. Savaşlar ülkenin endüstrisine ve ekonomisine oldukça zarar vermiş ve savaş sonrası dönemde ABD'nin desteğiyle eski imparatorluk haline gelmese de oluşturduğu yeni iç ve dış politik hareketlerle ülkedeki refah seviyesi yükseltilmeye çalışılmıştır. Dünya savaşları sonrası dünyanın birçok noktasında olduğu üzere yıkılan krallıkların yerini demokratik yönetimler almış Birleşik Krallık'ta da anayasal monarşi sistemi kurulmuştur. İmparatorluk topraklarının yönetimi üzerinde bulunan halk tarafından belirlense de Kraliçe'nin sembolik liderliği, ekonomik ve siyasi bağımsızlığı kazanan ülkeleri ekonomik anlamda kaybetmemek adına Milletler Topluluğu adı altında ortak bir ticaret platformu oluşturmıştır.

İngiliz Milletler Topluluğu ile ekonomik ve ticari ilişkileri oldukça iyi olan Birleşik Krallık uzun dönemdir kaostan bitmediği Avrupa kıtasında oluşturulan AB'yi Avrupalı devletlerin barış ve refahı sağlaması adına desteklemiştir ancak başlangıçta böyle bir birliğin içinde olmak istememiştir. Ancak 1970'lerden itibaren Avrupa ülkelerindeki refahın artması ile birlik içerisinde dâhil olma talebinde bulunmuş ve Fransa'nın veto ettiği 2 karardan sonra 3'üncü denemesinde AB'ye girmiştir. Birliğe girdikten sonra zaten kendini Avrupa kültürüyle bağdaştırmayan Birleşik Krallık, Margerat Thatcher'ın Birleşik Krallık menfaatleri gereği ülkede fazla tarım alanı olmaması sebebiyle ödediği tarım sübvansiyonlarının AB içerisinde yeniden düzenlemesi gerektiği konusundaki talebi olumlu karşılanmıştır. Zira tam da bu dönemde Birleşik Krallık'ın talebinin olumsuz karşılanması durumunda birlikten ayrılabilceğinin işareti verilmiştir.

Birleşik Krallık kendi kimliğini kaybettirecek ve egemenliğini engelleyecek herhangi bir yapı içerisinde olmayı istememiştir. Özellikle AB üye ülkelerinin Lizbon Antlaşması ile bazı haklarının birliğe devretmeleri, ortak marş ve bayrak gibi argümanların ortaya çıkmasıyla federal bir yapıya evrilmeye başlayan Birliğin egemenlik konusundan oldukça hassas olan Birleşik Krallık'a tehdit oluşturduğu algısının oluşmasına sebep olmuştur. Zira entegrasyonun giderek arttığı AB'ye üyelik; ekonomi, güvenlik ve savunma gibi konuları ulusüstü bir yapıya devretmek anlamına gelmektedir. Buna Yunanistan'da yaşanan krizin faturasının AB içerisindeki diğer ülkelerle birlikte Birleşik Krallık'a kesilmesi örnek olarak düşünülebilir. Zaten Birleşik Krallık, AB'ye üye olduğundan sonra günümüze kadar yapılan AB kapsamındaki yardım kampanyalarına katılmakta oldukça isteksiz bir tavır takınmıştır.

AB ülkelerindeki serbest dolaşım hakkı ile sosyal ve siyasi imtiyazları elde etmesi vatandaşların istediği ülkede çalışma ve ikamet etmesi sonucunun ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Ülkedeki serbest dolaşım bütçeye bir yük olarak geri dönmüş ve Birleşik Krallık hükümetinin zaman zaman kemer sıkma politikaları uygulaması, vatandaşların yaşam standartlarını düşürmüştür. Bunun sonucu olarak ülkeye eğitim ve çalışma amacıyla AB ülkelerinden gelen kişilerin sosyal haklarının gözetilmesinin yerli halkın mağdur edilmesine sebep olduğu düşüncesini doğurmuş ve bu durum yabancı düşmanlığına sebep olmuştur. Bu durumda ülkedeki halkın siyasi anlamda birlikten ayrılma kararına etki etmiştir.

Ekonomik Sebepler

Birleşik Krallık, AB içerisinde 2,91 trilyon dolarlık millî geliri ile ikinci en büyük ve dış ticarete 1,2 trilyon dolar dış ticaret hacmi ile dünya çapında oldukça önemli bir konuma sahiptir.

AB'nin çıkış noktasının ekonomik olduğunu çalışmanın daha önceki bölümlerinde açıklanmıştı. Avrupa bütünleşmesinin en önemli adımlarından birisi de üye devletler arasındaki ortak ekonomi politikasının oluşturulmasıdır. AB bu piramidin en üst noktasındadır.

AB üyelerinin bütünleşmesini bir ileri boyuta ulaşmasını sağlayan ortak para birimi "Euro" Birleşik Krallık tarafından kabul edilmemiştir. Birleşik Krallık Euro Bölgesi'ne dâhil olmamasının en önemli nedeni aslında tam bağımsız ve egemen devlet için en önemli unsur olan kendisine ait para biriminden vazgeçmenin oldukça kritik bir karar olmasıdır. Tarihinin neredeyse hiçbir noktasında boyunduruk altına girmemiş aksine dünya politikasını belirlemede lider bir rol üstlenmiş olan Birleşik Krallık için böyle bir kararın alınmasının bağımsız bir ekonomi politikası izleyemeyeceği anlamına

geldiğinden Sterlin'i bırakmayı hiçbir zaman kabul etmemiştir ve etmesi çok olası gözükmemektedir.

2000'lerde yaşanan euro krizinin enflasyon oranlarını yükseltmesi sonucu gelecek süreçte de euro bölgesinde yükselen enflasyon oranının seyrini devam ettirmesi Birleşik Krallık vatandaşlarının birlikten ayrılmasını doğrudan etkileyeceğini düşünmek yanlış olmayacaktır. Birleşik Krallık Euro Bölgesi'nde olmasa da AB üyesi devletlerin (Özellikle Frankfurt ve Brüksel'deki) zarar verici mali politikaları, ülkeyi doğrudan etkileyerek Birleşik Krallık'ta daha fazla insanın iş aramasına yol açmaktadır. Aynı şekilde, euro bölgesi mali sertliği ekonomik büyümeyi sıkıştıracağından, tek pazarın Birleşik Krallık'ta olan değerini düşürmeye devam edecektir.

Uluslararası Ticaret Merkezinden gelen son istatistiklere göre, Birleşik Krallık 2018'de dünya genelinde 484 milyar ABD doları değerinde ürün ihrac etmiştir. Bu dolar miktarı, 2014'ten bu yana %-5,3 oranında bir düşüşe karşın, 2017'den 2018'e kadar geçen yılın aynı dönemine göre % 9,5'lik bir artışı ifade etmektedir. Kıtasa bir perspektiften bakıldığında, Birleşik Krallık ihracatının % 54,2'sini Avrupalı ticaret ortaklarına (% 46.6 ile AB üyelerine) yapmıştır. % 23,1'lik miktarı Asya ithalatçılarına satılırken, Birleşik Krallık Kuzey Amerika'ya % 15,2 oranında sevkiyat yapmıştır. Birleşik Krallık son yıllarda yaptığı en fazla % 28,5 artış ile Çin'e yaptığı ihracatta artış sağladığı görülmektedir. Ayrıca Birleşik Krallık'ın en fazla ihracat ve ithalat yaptığı ülke ABD olarak gözükmesi ülkenin AB'den ayrılması durumunda ABD ile yapacağı ikili serbest ticaret antlaşmalarını bağımsız olarak yapabileceği ve daha fazla kazanç sağlayabileceği değerlendirilmektedir.

Gümrük Birliği, AB içerisinde Türkiye'nin de dâhil olduğu ortak gümrük tarifeleri ile aralarındaki gümrükleri kaldırdıkları serbest ticaret alanıdır. Gümrük Birliği'nin amacı, üye ülkelerin birbirleriyle serbestçe ticaret yapmalarını kolaylaştırmaktır. Birlik, ticarete engel idari ve mali yükü azaltmakta ve ülkeler arasındaki ekonomik iş birliğini teşvik etmektedir. Gümrük Birliği'nin asıl amacı ülkelerin serbest ticaret antlaşması ile üçüncü ülkelerle kendi aralarında belirledikleri gümrük tarifelerini uygulaması ile haksız karı önlemektir. AB'nin Gümrük Birliği'ni oluşturmasındaki asıl gaye euro-zone ve euro para birimi üzerinde belirli bir kontrolü ve denetimi sağlamaktır. Ekonomik entegrasyonun üçüncü aşamasıdır. Serbest ticaret antlaşmalarının aksine, ticaret antlaşması üyesi olmayanlara ortak bir dış tarife uygulanmaktadır. Birlik dışındaki ülkeler Gümrük Birliği'ndeki ülkeler ile ticaret yaparken, sınırı geçen mallar için tek bir ödeme (gümrük ücreti) ödemeleri gerekir. Birliğin içine girdikten sonra, herhangi bir ek

tarife olmadan serbestçe işlem yapabilmektedir. Ancak, üye ülkeler kendi ticaret antlaşmalarını yapma özgürlüğünden yararlanamamaktadır. Gümrük Birliğindeki ülkeler genellikle birlik üyeliğinden elde ettikleri kazancı en üst düzeye çıkarmak için iç ekonomilerini ve ekonomi politikalarını yeniden yapılandırmaktadır. . AB üyelerinin ekonomik çıktısı bakımından dünyanın en büyük gümrük birliğidir. Gümrük Birliği, malların ve insanların serbest dolaşımını içermese de, ekonomik entegrasyona yardımcı olan ticareti canlandırmakta ve çeşitlendirme sağlamaktadır.

Gümrük Birliğinin avantajlarına bakılacak olursa; tüketicilerin istek ve ihtiyaçlarını karşılayan kıt kaynakların temin edilmesine yardımcı olur ve doğrudan yabancı yatırımları artırır. Bir Gümrük Birliğinin etkinliği, ticaretin yaratılması (Trade Creation) ve ticaretin yönlendirilmesi (Trade Diversion) ile ölçülür. Ticaretin yaratılması, sendikanın daha verimli üyeleri daha az verimli üyelere satış yaparak kaynakların daha iyi tahsis edilmesini sağlamaktadır. Ticari sapmalar (trade diversion), üye olmayan ülkelerin etkin olması halinde dış ülkelere uygulanan gümrük vergileri nedeniyle üye ülkelere daha az mal satılması durumunu ortaya çıkarmaktadır.

Birlikte daha az verimli ülkeye, pozisyonlarından yararlanma ve birlik içinde daha fazla mal satma fırsatı verir. Gümrük Birliğinin önceki aşama olan serbest ticaret anlaşması yerine tercih edilmesinin temel nedenlerinden biri, önceki ticaretin saptırma sorununu çözmesidir. Bu durum üye olmayan bir ülke mallarını düşük tarifeli Serbest Ticaret Anlaşması (FTA) ile ülkesine sattığında ve daha sonra ticaretin bozulmasına yol açan yüksek tarifeli Serbest Ticaret Anlaşmasını (FTA) ülkesine satıldığında ortaya çıkar. Gümrük birliklerinde ortak bir dış tarifenin bulunması, tarife farklarından kaynaklanan sorunların önlenmesine yardımcı olmaktadır.

Gümrük Birliğinin dezavantajlarına bakılacak olursa; Gümrük Birliği üyelerinin üye olmayan ülkelerle ve Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) gibi kuruluşlarla pazarlık yapmaları bir ihtiyaçtır. Gümrük Birliğinin sürekliliği esastır; ancak, üye ülkelerin bireysel olarak kendi anlaşmalarını müzakere etmekte özgür olmadıkları anlamına da gelmektedir. Bir ülke büyümekte olan küçük endüstrilerini (Infant Industry) pazarında korumak isterse, liberal ticaret politikaları nedeniyle tarifeler veya başka koruyucu engeller koyarak bunu yapamaz. Benzer şekilde bir ülke birlik dışında ticaretini serbestleştirmek istiyorsa, ortak dış tarife nedeniyle bunu yapamaz. Diğer bir durum, tarife gelirlerinin dağılımı konusudur. Birlikteki bazı ülkeler tarife gelirlerinden adil bir pay alamamaktadır. Birlik dışındaki ülkelerle göreceli olarak daha fazla ticaret yapan Birleşik

Krallık gibi ülkeler arasında bu durum söz konusudur. Tarife gelirinin yaklaşık %20 ve %25'i geliri toplayan üye tarafından tutulur. Bu geliri toplama maliyetinin toplanan gerçek geliri aştığı tahmin edilmektedir. Gümrük Birliğinin karşılaştığı ortak bir sorun, geçerli tarife oranını belirlemedeki karmaşıklığıdır. İşlem çok maliyetli ve zaman alıcıdır. Genellikle gelişmekte olan ülkeler sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum Birleşik Krallık'ın Brexit döneminde uğraştığı önemli bir konudur.

Birleşik Krallık'ın AB'ye katılması sonrası balıkçılık, tarım, ham madde, sanayi konularında oldukça fazla kazanımlar sağlamış ve gelişen teknoloji ile birlikte eğitim, tıp ve finans merkezi hâline gelmiştir. Ancak 2000 yılından sonra dünyada ve dolayısıyla AB'de oluşan krizler (Yunanistan krizi ve yardımı, euro krizi vb.) Birleşik Krallık'ta da kemer sıkma politikaları izlemesine sebep olmuştur.

Birleşik Krallık'ın Gümrük Birliğine üye olması ilk başlarda oldukça kazanç sağlasa da yakın zamanda birlik içinde ve birlik dışında yaptığı ihracat ve ithalat olumsuz yönde etkilemeye başlamıştır. Ülkenin AB'ye üye olması sebebiyle Serbest Ticaret Anlaşmaları vasıtasıyla üçüncü ülkelerle yaptığı ticarete Gümrük Birliği sebebiyle uygulanan ortak tarife ve kota, ülkenin en hassas olduğu egemenlik konusuna engel olduğu gerekçesiyle kamuoyu tarafından ve parlamentodaki AB karşıtları tarafından oldukça eleştirilmiştir.

Tüm bu sebeplerle Gümrük Birliği, Birleşik Krallık için ticari egemenliğini sınırlayan bir yapı olarak gözükmektedir. Birleşik Krallık, kıta ülkeleri ve üçüncü ülkelerle yaptığı ithalat ve ihracatta AB'nin istediği değil, kendisinin karar verdiği gümrük tarifeleri ve vergileri uygulamak istemiştir. Bu durum Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılma sebeplerinden biri olarak değerlendirilmektedir.

Brexit Öncesi Genel Görünüm

2008 Ekonomik Krizi

2004 yılından itibaren Atlantik'in öbür yakasında, faiz oranları Amerikan Merkez Bankası tarafınca görülmemiş seviyelere indirilmiştir. Gerek doksanların Dot-com krizi ve gerekse de 11 Eylül saldırılarının ekonomiye olan etkilerinin azaltılması ve ekonominin canlandırılması amaçlanmıştır. Nitekim herkesin ve özellikle de düşük gelirli bireylerin düşük faizli mortgage kredisi ile uygun ve ucuz finansman ile ev sahibi olabilmesi mümkün olmuştur. Evlere karşı gelen yüksek talep neticesinde, gayrimenkullerin fiyatları artarken bir gayrimenkul balonu oluşmuştur.

Ardı ardına görülen şirket ve banka zararları nihayetinde, varlıklarının değerinin 639 milyar dolar

olduğu en büyük mortgage şirketi Lehman Brothers'ın iflası ile bu gayrimenkul balonu patlamıştır. Amerikan Merkez Bankası (FED), Lehman Brothers'ın iflasının ertesi günü bile enflasyonun mu yoksa ekonomik krizin mi önemli olduğundan emin olamamıştır.

Başlangıcında banka ve yatırım şirketlerinin mali krizi olarak görülse de 1929 ekonomik buhranın ardından, tarihin görülmüş en büyük ekonomik krizi ortaya çıkmıştır. Bu ekonomik kriz Fransız BNB Paribas aracılığı ile Avrupa'ya da sıçramıştır. Rezerv para sahibi merkez bankalarının da FED'in ardından faiz artışlarına gitmesi neticesinde kriz küresel bir hâle dönüşmüştür.

2008 kriziyle birlikte, Yunanistan dış borçlarının geri ödeyemeyip temerrüde düşebileceği seviyelere geldiği görülmüştür. Yunanistan'ın bütçe açığının ise belirtilenin iki katı olması Yunanistan'ı 2008 krizinden inanılmaz bir seviyede etkilemiştir. Yunanistan, borçlarını ödeyebilmesi ve temerrüde düşmemesi için 110 milyar euroya ihtiyaç duymuştur.

Yunanistan için bir diğer çözüm yolu ise devalüasyona giderek para biriminin değer kaybederek ihracatını ve turizm gelirlerini artırması suretiyle cari açığını düşürebilme. Fakat kullanmakta olduğu para birimi avro olduğu için, bu kararı kendisinin alabilmesi mümkün değildir. Bu karar sadece Avrupa Merkez Bankası (European Central Bank/ECB) yetkisi dâhilindedir.

Elbette ki Frankfurt'ta bulunan ECB'nin bunu yapması, bütün euro bölgesi ülkelerini derin ve uzun bir krizin içine sokması anlamına gelmektedir. Yunanistan'ın bu krizden çıkabilmesi için gerekli devalüasyonu sağlamasının tek çözüm yolu ise, avro para birimini geçici olarak bırakıp eski para birimi olan drahmiyi tekrar kullanmaya başlamasıdır. Bu kararın Avrupa ülkeleri tarafından benimsenmemiş olması üzerine ve bu krizin Yunanistan'a yapılacak olan Avrupa mali desteği ile aşılması planlanmıştır.

Birleşik Krallık ise Avrupa şüpheliğini destekler bir şekilde, Yunanistan'ın vurdumduymazlığı ve kamu maliyesindeki verileri çarpıtması neticesinde girdiği krizden kurtulması amacıyla çıkarılacak mali destek paketine katkıda bulunmak istememiştir.

David Cameron, 2005 yılında, o zaman muhalefette olan Muhafazakâr Partinin başındaydı, iktidara geldiğinde partisini ve ülkeyi Avrupa şüpheliği ile yöneteceğine dair söz vermiştir. Eski Başbakan Major gibi, kendisinin de AB ile yeniden müzakerelere

oturacağını ve Birleşik Krallık için önemli kazanımlar elde edeceği konusunda iddialı görüşler beyan etmiştir. Avrupa şüpheliği bu görüşleri taraftarlarının ve partisinin desteğini almıştır.

Muhafazakâr Cameron, 2008 ekonomik krizini kendisi ve partisi için bir fırsata çevirmeye çalışmıştır. Krizin vurduğu Avrupa ülkeleri ve İngiltere ekonomisi zor günler geçirmekteydi. Yine de Cameron seçim kampanyalarını ekonomik sorunlara çözümlerden çok Avrupa şüpheliği görüşleriyle süslemiştir. Ekonomik krizin ve artan işsizlik oranının sebebi olarak Avrupa Birliği'ne yeni katılan ülkelere gelen, kontrolsüz ve niteliksiz işgücü göçü olarak gösterilmiştir.

AB Ülkelerinden Gelen Göç

Her ne kadar AB mevzuatına göre, Avrupa vatandaşları vize, çalışma ve oturma izni olmaksızın bütün üye ülkelere kontrolsüz seyahat, çalışma ve yaşama haklarına sahip olsalar da Birleşik Krallık, ülkesine gelen AB vatandaşlarına yasa dışı yollarla ülkeye giren mültecilere eş değerde göçmen gözü ile bakmıştır. Söz konusu haktan yüzbinlerce İngiliz vatandaşı Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde yaşayarak ve çalışarak faydalanmaktadır. Yine de İngilizler bu göçün Birleşik Krallık aleyhine çalıştığını ve kendi göçmenlerinin gittikleri ülkeleri yaptıkları yatırımlarla (villa ve yazlık) kalkındırdıklarını ima etmektedir.

Avrupa Birliği 2004 yılında Akdeniz'deki iki ada ülkesi Malta ve Güney Kıbrıs; Letonya, Litvanya, Slovenya, Estonya, Çek Cumhuriyeti, Polonya ve Slovakya'nın dâhil olduğu doğu bloğu ülkelerinin de katılımıyla genişlemiştir. Birleşik Krallık'a 2003 yılında AB ülkelerinden gelen kalıcı göçmen sayısı 66 bin iken, 2004 yılında bu sayı neredeyse ikiye katlanmıştır.

İşçi haklarının, sosyal imkânların ve yardımların, maaş ve ücretlerin diğer AB ülkelerine göre daha yüksek olduğu Birleşik Krallık'a yönelik gerçekleşen tek yönlü göç artarak devam etmiş ve 2007 yılında üye olan Romanya'ya ve Bulgaristan'a uygulanan seyahat ve çalışma izni kısıtlamalarının 2014 yılında kaldırılması ile zirve yapmıştır.

Sayıları artan Avrupalı göçmenler hayatın her alanında görülmeye başlamıştır. Her ne kadar doğu Avrupalı göçmenlerin beyaz ve Hristiyan oldukları için Müslüman mülteciler kadar hayat tarzlarını tehdit etmedikleri görüşü muhafazakârlar arasında yaygın olsa da; yine de İngilizlerin kendi ülkelerinde azınlık, azınlıkların ise çoğunluk muamelesi gördüğüne dair

Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisinin (UKIP) görüşleri Avrupa şüphecileri arasında kendilerine taraftar bulmaya başlamıştır.

Avrupa şüphecileri, AB göçmenlerine ülkeye gelir gelmez bedava 4-5 odalı müstakil evlerin sosyal konut olarak verildiğini vurgulamışlardır.

Yine Avrupa şüphecisi basına göre ucuz iş gücü arzı ile piyasaya hâkim olan yabancı işçiler yüzünden İngiliz işçilerin işlerini kaybettikleri; çalışmaya gelen ebeveynlerin ülkelerindeki eşleri için işsizlik ve engelli maaşı ve kendilerine ait olsun veya olmasın, sistemi kandırarak aynı soy isime sahip çocuklar için çocuk yardımları aldıkları konusunda söylemlerle haberler yapmışlardır.

2010 Genel Seçimleri

Artan göç ile doğru orantılı olduğunu söyleyebileceğimiz yabancı düşmanlığı, popülizm ve Avrupa şüpheciliğine paralel olarak göçün azaltılması ve sınır kontrolünün artırılması vaatleri, Muhafazakâr Partinin 2010 seçimlerindeki manifestosunun ve Cameron'ın ana gündemini oluşturmuştur.

David Cameron, gerek kamuoyu baskıları gerekse de UKIP'in popülist ve Avrupa şüphecisi söylemleri doğrultusunda gözlemlenen yükselişi nedenleriyle, kendisini muhafazakâr liberal çizgiden ayırarak göçmen karşıtlığı gibi konularda yaptığı yorumlar ve verdiği demeçlerle milliyetçi muhafazakâr bir konuma yerleştirmek zorunda kalmıştır.

2010 seçimleri neticesinde, 306 sandalye kazanmasına rağmen tek başına iktidara gelemeyen Muhafazakâr Parti, Nick Clegg önderliğindeki Liberal Demokrat Parti ile bir koalisyon hükümeti kurarak parlamentodaki çoğunluğu sağlamışlardır. Muhafazakâr Partide, gerek baskı gruplarının etkilerinden, gerekse de partilerine gönül verenlerden Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisinin aşırı sağ görüşlü oy tabanına kayma yaşanması üzerine; Avrupa ile Birleşik Krallık ilişkilerinin gözden geçirilmesi ve AB'nin rekabetçi konumunun tekrar sağlanması için AB'nin yapısında bir reforma ihtiyaç olduğunu ikrar edilerek Avrupa şüphecisi görüşleri tartışılmaya başlanmıştır.

Koalisyon hükümetinin İçişleri Bakanı Theresa May, kendisine addedilen 2. Demir Lady yakıştırmasına yaraşır şekilde, parlamentoda yaptığı konuşmada, göçü azaltmak için önlemler alacağını, hizmet süresinin

bitimine kadar net göçmen sayısını 260 binden 10 binlere kadar indirmeyi amaçladığını açıklamıştır.

Nitekim May, koalisyon hükümetinin hedefleri doğrultusunda, vize ve iltica koşullarını zorlaştırarak Avrupa harici göç miktarında azaltmayı sağlamıştır. Avrupalı göçmenlere engel olamasalar da göçü düşürme hedefleri ile paralel olarak öğrenci, çalışma ve aile birleşim vizesi şartları zorlaştırılmıştır (Sturge, 2019, s. 13).

Her ne kadar zorlaştırılan vize koşulları sebebiyle Avrupa dışı göç miktarında azalma olsa da artan Avrupalı göçmenler nedeniyle net göç oranında artış görülmüştür.

2008-2009 kriziyle baş edemeyen, mali disiplini sağlayamadığı için borç yükünün altında ezilen Yunanistan, Portekiz, İspanya ve Macaristan gibi euro bölgesi ülkelerine Avrupa Birliği'nin mali yardımlarına da karşı çıkan İngiliz Avrupa şüphecilerinin söylemlerine ek olarak 2011 yılında Suriye'de çıkan iç savaş sebebiyle milyonlar ülkelerini terk ederek kendilerine daha bir gelecek sağlama ümidiyle kendilerini AB kapılarına atmıştır.

Türkiye ve diğer ülkeler üzerinden Avrupa topraklarına giren Suriyeli ve Suriyelilerin aralarına karışan Afgan ve Pakistanlı mülteciler, UKIP tarafından şu şekilde ifade edilmiştir: *"Mülteciler ilk güvende oldukları ülkede kalmayarak, sınır kontrolü olmadığı için ekonomik amaçlı yollarına devam etmekte ve Fransa'nın Calais şehrine kadar gelmekte oradan da nihai destinasyon olarak şişme botlarla İngiliz sahillerine çıkmakta; sosyal yardımları sömürmek için denizleri daha mavi, çimenleri daha yeşil Britanya'ya gelmeye çalışmaktadır. Bu sessiz bir işgaldi*

r. Ülkemizi, kültürel değerlerimizi, kilisemizi ve hayat tarzımızı korumak ve İslamlaştırılmasını önlemek için AB'den derhal çıkılmalıdır" (UKIP, 2011).

Başbakan David Cameron, ilk başlarda İngiltere'nin AB üyeliği için, referandum baskılarına göğüs gerse de 2012 yılında, nitekim daha sonra da Birleşik Krallık'ın Avrupa ile olan ilişkisini tekrardan kabul edilmesi amaçlı bir referandum olasılığını kabul etmiştir. Cameron, İngiltere'nin AB'deki konumunun yeniden müzakere edildiği takdirde, İngiliz halkının tam desteğine haiz olması gerekliliğini ifade etmiştir. Seçmenlerin ve İngiliz halkının kendisine müzakerelerde koz sağlayacak ve aynı zamanda taktik olarak kasıtlı bir desteğinin gerekliliğinden bahsetmiştir.

İngiltere Başbakanı David Cameron'ın Sunday Telegraph gazetesinde kaleme aldığı 30 Haziran 2012 tarihli makalesinde söz ettiği referandumla bundan böyle Brexit Referandumu adı verilmiştir.

Demir Lady Thatcher'ın Avrupa şüpheci konusması gibi Başbakan Cameron 23 Ocak 2013 tarihinde Bloomberg forumunda Avrupa şüpheci benzer görüşlerini aktarmıştır. Başbakan her ne kadar koalisyon hükümetine liderlik etse ve ortağı liberallerin Avrupa şüpheci olmamalarına rağmen, kendi partisinden bu manifestosuna destek bulmuştur.

Cameron, sağ görüşlü seçmen bağlamında oylarına talip olan Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisinin gerek yükselişine engel olmak; gerek Avrupa şüpheci muhafazakâr tabanını kaybetmemek; gerekse de muhafazakârlar arasındaki Avrupa şüpheciliğinin deyim yerindeyse, gazını almak ve tartışmalarda ana faktör olmak için yeni düzenlemelerin gerekliliğinden ve referandum yapılmasından yana olduğunu beyan etmiştir (Cameron, 2013).

Savaşların içerisinde olan yaşlı kıtanın NATO ve AB sayesinde nihayet huzur ve sükûnete eriştiğini vurgulayan Cameron, artık AB'nin amacının refah ve ekonomik zenginliğin sağlanması olması gerektiğini vurgulamıştır. Avrupa şüpheciliği görüşlerinin, Birleşik Krallık'ın coğrafyasının psikolojilerini etkilemesinden kaynaklandığını ifade etmiştir.

Bir ada ülkesi olmaları sebebiyle, bağımsızlıklarına ve egemenliklerine düşkün olduklarını; bunun değişmesinin Manş Denizi'nin sularının boşaltılması kadar zor olduğunu belirtmiştir. Sezar'dan, Napolyon Savaşlarına, reform ve aydınlanma hareketlerinden, endüstri devrimine ve Nazilerin yenilmesine kadar Avrupa tarihinin yazılmasına yardım ettiklerini ve bu sebeple İngilizlerin Avrupalı ve Avrupa tarihinin ayrılmaz bir parçası olduğunu söylemiştir.

İngiliz Başbakan, Britanya izolasyonunu savunmadığını ve sadece Birleşik Krallık'ın iyiliğini düşünmediğini, aynı zamanda Avrupa'nın da iyiliğini düşündüğünü belirterek; karşılarında birincisi euro bölgesi, ikincisi rekabet eksikliği ve üçüncüsü de AB kurumlarının vatandaşlarından kopuk olması gibi ana problemleri bulunduğunu vurgulamıştır. Bu sorunlara çözümlerin bulunmaması hâlinde kendilerine Birlikten ayrılmaktan başka bir çözüm kalmayacağına dikkati çekmiştir.

Euro kullanmak hususundaki baskılara ise boyun eğmeyerek İngiliz sterlininden asla vazgeçmeyeceklerini, euro bölgesi dışındaki ülkelere ise ortak pazara erişim yönünden garanti verilmesi gerektiğini belirten Cameron; AB ülkelerinden sadece birkaçı haricinde diğer ülkelerde rekabet yönünden işlerin yolunda gitmediğini, Avrupa'nın dünya üretimine olan katkısının önümüzdeki 20 sene içerisinde üçte bir oranında azalacağını; AB'nin karışık kurallarının ve aşırı düzenlemelerin iş gücü pazarını etkilediğini ifade etmiştir.

Ayrıca gerek Avrupa yönünden gerekse de Birleşik Krallık için en iyi geleceğin esnek, adaptasyon kabiliyetine sahip ve açık bir Avrupa Birliği'nden geçtiğini ve ancak bu şekildeki bir AB'de kalmaktan memnun olacaklarını savunan Cameron; 40 yıldır süren üyelik sonucunda hala Avrupa şüpheci görüşlerin yoğun derecede görüldüğü Britanya'da bu görüşlerin bundan sonra da artık değişmeyeceğini ve Britanya'nın iyiliği, AB'nin geleceği ve müreffeh nesiller için bu AB hakkındaki haklı iddiaları kabul oluncaya kadar dinlenmeyeceğini ifade etmiştir.

İskoçya Bağımsızlık Referandumu

İskoçya, İngiltere'nin kuzeyinde yer alan 5 milyon nüfusuna rağmen İngilizler tarafından asimile edilememiş ve ulusal karakterlerini korumuşlardır. Bazı bölgelerinde hâlâ yerel dil olan Kelt dili kullanılmaktadır.

Mackenzie'e göre (2016, s.578) 1603 yılından beri aynı akrabalıklar sebebiyle aynı monarşi tarafından yönetilen İskoçya ve İngiltere 1706 İskoçya ve 1707 yılında da İngiltere parlamentolarının çıkardıkları kanunlarla tek bir krallık altında birleşmiştir. Londra Parlamentosu artık Büyük Britanya Parlamentosu olarak anılmıştır. İskoçya yerel parlamentosu ve kilisesi varlığını korurken Londra'ya İskoç milletvekilleri göndermiştir. Kendi hukuk, eğitim ve bankacılık sistemlerinin bağımsızlığı konusunda İngiltere'den güvence almışlardır.

Zaman zaman İskoç ayrılıkçı hareketleri ve ayaklanmalar görülsede İngilizler tarafından bu ayaklanmalar bastırılmıştır. Hatta Birleşik Krallık'ın ulusal marşının artık kullanılmayan son dördlüğünde asi İskoçlardan şöyle bahsedilmiştir: "*Tanrım, Mareşal Wade'e, senin güçlü yardımınla, zafer ver. İsyanı durdursun, bir sel gibi, asi İskoçları ezsin, Tanrı Kralı Korusun*".(Clancy, 2020).

1979 ve 1997 özerklik referandumları neticesinde, 1 Temmuz 1999'da özerk İskoç

Parlamentosu kurulmuştur. Bağımsızlık yanlısı İskoç Ulusal Partisi (SNP) 2007 İskoç seçimlerinde çoğunluğu, 2011 seçimlerinde de Parlamentoda mutlak çoğunluğu ele geçirmiştir. SNP'den gelen çağrılara kulak asamayan Başbakan David Cameron ve iktidarı zamanında Londra Parlamentosu, İskoçlara bağımsızlık referandumu yapma yetkisi vermiştir. 27 Haziran 2013 tarihinde İskoç Parlamentosu Bağımsızlık Referandumu Kanunu'nu kabul etmiş ve Ağustos ayında Kraliçe'nin onaylaması üzerine kanun yürürlüğe girmiştir. İskoç Muhafazakâr Partisi ve İskoç İşçi Partisi İngiliz bağlantıları doğrultusunda birlikteliğin devamı yönünde "Hayır" propagandaları yapmıştır.

Referandum münazaralarında en fazla konuşulan konu bağımsız bir İskoçya'nın Avrupa Birliği üyeliğinin ne olacağıdır. İskoçya, Birleşik Krallık'tan ayrıldığı takdirde Birlikten de mi ayrılıyor olacak şeklinde tartışma kamuoyunda oldukça yankı bulmuştur (Bayraklı ve Boyraz, 2017).

2015 Genel Seçimleri

Göçmen karşıtı söylemleri ve yabancı düşmanı görüşleri doğrultusunda Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi (UKIP), 2015 genel seçimleri manifestosunda kontrolsüz göçün sorumlusu olarak Blair başbakanlığındaki İşçi Partisi iktidarını ve göç rakamlarını azaltma sözünü yerine getirmeyen Cameron başbakanlığındaki koalisyon hükümetini sorumlu tutmuştur. (UKIP, 2015).

Nigel Farage önderliğindeki UKIP'in seçim vaatleri kapsamında önceliğinde AB'den koşulsuz şartsız ayrılmak yer almıştır. Ayrıca, asgari ücretten vergi alınmaması ve yüksek gelirlilerden yüksek vergi alınması, veraset vergisinin kaldırılması, yabancı suçluların ülkeye girmeleri ve ikamet edebilmelerinin yasaklanması, göçün azaltılması konularına yoğunlaşmışlardır.

Ayrıca Avrupa şüpheci söylemleri ile kitlelerde talep görmelerine istinaden göçün zorlaştırılmasına yönelik olarak; beş yıl boyunca vasıfsız işçi göçünün yasaklanması, göçmenlerin sağlık sisteminden bedava yararlanabilmesi için beş yıl boyunca sosyal sigorta priminin ödenmesi şartının getirilmesi, yeni ve zor bir vize rejiminin hayata geçirilmesi yer almıştır. Benzer şekilde yabancı işçi çalıştırmak yerine şirketlerin İngiliz işçi çalıştırmaya teşvik edilmesi, Avrupalı göçmenlerin Birleşik Krallık'ta bulunmayan çocukları için sosyal yardım alabilmelerinin yasaklanması da planlanmıştır.

AB şüpheci muhalefetin, muhafazakâr partidaşlarının ve UKIP'in artan baskısı, UKIP'in Avrupa

şüpheci ve yabancı düşmanı oylara talip olarak sağ ve muhafazakâr seçmenden oyları kendine devşirmesi sebebiyle önlenemez dip dalgası ile adeta köşeye sıkışan Başbakan David Cameron, 23 Ocak 2013'teki Bloomberg konuşmasında Muhafazakâr Partisinin 2015 genel seçimlerinde tekrar iktidar olması durumunda vize serbestisi hakkında AB ile yeniden müzakere edeceğini ve bu müzakere paketini de 2017 sonundan önce AB'de kalma veya ayrılma yönünde yeniden referanduma götüreceğine dair söz vermiş ve Mayıs 2015 genel seçimleri için hazırladıkları Muhafazakâr Parti manifestosuna dâhil etmiştir.

İşçi Partisinin lideri Ed Miliband ise, AB referandumu yapmayacağını belirtmesine rağmen Avrupa Birliği'ne egemenlik yönünden taviz vermeyeceğini taahhüt etmiştir (Ouin 2016). Yine de pasif bir kampanya yürüttüğü konusunda eleştirilen Miliband'ın, sadece kendi seçmenlerinin olduğu bölgelere yoğunlaştığı söylenebilmektedir.

Miliband'a göre Birleşik Krallık istikbalini Avrupa'da gördüğünü beyan etmiş; altyapı sorunları ve çözümü, ülkenin güvenliği, iktisadi imkânlar, toplumsal haklar, çevresel konular gibi bağlamlarda AB ile birlikte daha çok imkân ve kabiliyete sahip olunacağını ifade etmiştir. Yine de Birleşik Krallık toplumunun endişelerini anladıklarını ve bu yüzden, iktisadi münasebetler, kontrolsüz ve sınırsız göç hakkı ve egemenlik konularında AB ile olan ilişkilerini yeniden dizayn edeceklerini beyan etmiştir. İşçi Partisi iktidarında, millî pragmatizm esas kılınarak ve İngiliz halkına danışmadan egemenlikten Brüksel lehine feragat edilmemiştir (Batmaz, 2019). Ayrıca Miliband, propaganda sürecinde Başbakan David Cameron'ı yürütmüş olduğu Avrupa şüpheci tavırlarından dolayı, Cameron'ın Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisinin (UKIP) anketlerde ve yerel seçimlerde artan oy oranlarından ve partisnin tabanını bu aşırı sağcı partiye kaybedeceğinden korktuğundan, Avrupa şüpheciliğini pohpohlamakla suçlamıştır.

7 Mayıs sabahı, Birleşik Krallık artan UKIP oyları ve arkasına 2014 İskoçya bağımsızlık referandumunu alan SNP rüzgârına rağmen, koalisyon ortağı liberallerin 58 sandalyelerinin 51'ini kaybetmesi sebebiyle 650 sandalyeden 330'unu kazanan Muhafazakâr Partinin tek parti iktidarına uyanmıştır.

Seçimin galibi David Cameron için artık seçim manifestosunda, Avrupa şüphecilerine verdiği sözünü tutmaktan başka bir çare kalmamıştır. Parti içi eleştirilere ve kamuoyu baskılarına daha fazla dayanması da pek mümkün gözükmemektedir.

En nihayetinde Başbakan Cameron Avrupa Birliği Referandum Yasası'nı Parlamente'ye getirme

kararı almıştır. Kraliçe'nin her yıl yaptığı geleneksel konuşmasında, hükümetinin Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği üyeliğine ilişkin bir yasa tasarısı çıkarmak niyetinde olduğuna dair bir duyuru yapılmıştır (UK Parliament, 2015).

Yasa tasarısı, Mayıs 2015 sonlarında Dışişleri ve Milletler Topluluğu İşlerinden Sorumlu Bakanı Phillip Hammond tarafından tanıtılmıştır. Bu yasa tasarısına göre en geç Aralık 2017'nin sonunda gerçekleşecek olan Avrupa Birliği Referandumu için hükümler ve yönergeler belirlenmiştir. 17 Aralık 2015 yürürlük tarihli Referandum Yasası Parlamentoda çoğunluğun oyunu alarak yasalaşmıştır. Avrupa Birliği Referandum Kanunu'na göre Aralık 2017 tarihine kadar Birleşik Krallık ve Cebelitarık'ın AB'de kalıp kalmaması üzerine referandum yapılmıştır.

Avrupa Birliği ile Yürütülen Müzakereler

Başbakan Cameron, Referandum Yasası ile elinin güçlendiğine inanarak, Avrupa Birliği ile müzakerelere başlamıştır. İlk olarak, Haziran 2015'te gerçekleşen AB Zirvesi'nde Birleşik Krallık, AB üyeliğini referanduma götüreceği hususundaki niyetini AB nezdinde ilk kez resmî ağızdan deklare etmiştir. Birleşik Krallık'ın referandum mevzusunun Aralık ayındaki zirvede görüşülmesine dair karar alınmıştır (Tunalı ve Erbelet, 2017).

10 Kasım 2015'te, Başbakan Cameron AB'ye yeni üye olmuş ülkelerden serbest dolaşımdan istifade ederek Birleşik Krallık'a gelecek mültecilerin önlenmesi; çalışma vizesi ihtiyaçları olmadan vize serbestisiyle Birleşik Krallık'a gelen AB vatandaşlarına uygulanacak sert muhaceret kuralları, yeni serbest ticaret anlaşmalarının yapılarak kırtasiyeciliğin azaltılması, üye ülkelere verilen yetkilerin artırılarak ve AB kurumlarının yetkilerin minimize edilmesi gibi düzenlemeleri içeren bir reform mektubunu, AB Komisyon Başkanı Donald Tusk'a teslim etmiştir (Gündüz, Alakbarov ve Erkan, 2018, s.16) Başbakan David Cameron'ın Avrupa Birliği Konseyi Başkanı Donal Tusk ile yürütmüş olduğu müzakerelerde Birleşik Krallık, özel bir üyelik statüsü kazanmak istemiş olup aşağıdaki ana başlıklar altında görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Egemenlik

David Cameron, Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği'nin siyasi entegrasyonundan ve bütünleşmeden muaf tutulmasını istemiştir. Ayrıca, AB mevzuatının iç hukuk aracılığıyla engellenebilmesini sağlayacak ulusal parlamentolara daha fazla yetki verilmesini istemiştir. Cameron, Birleşik Krallık'ın siyasi bütünleşmeden muaf tutulacağı taahhüdünü güvence altına almıştır.

Avrupa Komisyonunun tek taraflı aldığı kararların veto edilebilmesini sağlayacak "Kırmızı Kart Mekanizması" da dikkate alınmıştır. AB'nin Sosyal ve İstihdam Yasalarının iptal edilmesi ise kabul görmemiştir (BBC, 2016).

Göçmenler ve Sosyal Yardımlar

Muhafazakâr Parti seçim manifestosunda göçmenlerin sosyal yardımlardan istifade edebilmesi için en az dört yıl vergi ve sosyal güvenlik primi ödemiş olma ve burada yaşama şartı getirileceği belirtilmiştir.

Cameron, Polonya'nın muhalefeti nedeniyle anlaşmanın geneli yönünden, özellikle de çocuk yardımlarıyla ilgili olarak taviz vermek zorunda kalmıştır.

Üç asrı aşan İskoçya ve İngiltere birlikteliği, 18 Eylül 2014 tarihinde halk oylamasına sunulmuştur. Referandum neticesinde oy verenlerin %55,3'ü Birleşik Krallık'ta kalma yönünde oy vermişlerdir (Koyuncu, 2019) Bu referandum sonucundan memnun olmayan bağımsızlık yanlıları, Alex Salmond'dan SNP parti liderliğini devralan genç Nicola Sturgeon önderliğinde, bağımsızlık ve yeniden referandum çağrılarını (oy verebilme yaşının 16'ya düşürülmesi, İskoçya'nın tek taraflı olarak AB'de kalması) tekrarlamışlardır.

Ekonomi ve Para Politikası

Başbakan Cameron, euro bölgesi dışındaki ülkeleri korumak için euronun AB'nin tek para birimi olmadığının açıkça deklare edilmesini istemiştir. Euro bölgesi dışındaki üyelere finansal birliğin zorla dayatılmayacağına ve İngiltere'nin euro bölgesi kurtarma paketlerine de katkıda bulunmak zorunda kalmayacağına dair güvenceler istemiştir. Yanıt olarak, Birleşik Krallık'ın kurtarma paketlerine katılamayacağına dair garantiler almakla birlikte, Fransa mali düzenlemeler konusunda İngilizlerin isteklerini kabul etmemiştir. (BBC, 2016).

REKABETİN TEMİNİ

Cameron, bürokratik düzenlemelerin ve kırtasiyecilik yükünün azaltılması ve ortak pazarın genişletilmesini istiyordu. Rekabetin artırılması ve teşvik edilmesi hususlarında görüş birliği sağlanmıştır. Bu durum Başbakanın yürüttüğü müzakerelerinin en az tartışmalı ve en kolay maddelerinden biri olarak kabul edilmiştir. Konuyla ilgili çalışma sözü verilerek hızlıca kabul edilmiştir.

Şubat ayında gerçekleştirilen AB Zirvesi neticesinde Birleşik Krallık hakkında özel bir statüyü temin eden bir uzlaşmaya varılmıştır. AB Zirvesi, yapılan anlaşmanın değiştirilemez ve tarafları bağlayıcı bir unsur olduğunun altını çizerek özellikle bu anlaşmayla hayata girecek düzenlemelerin Birleşik Krallık'ın AB'de kalmak

yönünde karar vermesi ile hayata geçeceği belirtilmiştir (Demiroğlu, 2019).

Başbakan Cameron, AB ile yaptığı müzakereler sonucunda istediği gibi, Birleşik Krallık için özel bir statü elde ettiğini iddia etse de yapılan antlaşmanın Avrupa şüphelerini memnun etmekten epey uzak olduğu aşikardır.

Cameron'un AB ile yapmış olduğu antlaşmasının Avrupa şüphelerini memnun etmemesinin sebebi, Başbakan'ın Avrupalı göçmenleri azaltma hedefini tutturamaması olarak izah edilebilir. Bu bağlamda, referandum sürecinde göçmen karşıtlığı adeta Avrupa şüpheliği ile eş anlamlı olarak kullanılır olmuştur.

Avrupa şüphesi partinin lideri Nigel Farage, David Cameron'ın Tusk ile yaptığı antlaşmanın yalnızca Avrupa Parlamentosunun onayı ve Avrupa Adalet Divanı kararı ile hayata geçirilebilecek olması nedeniyle, antlaşmanın değersiz bir kağıt paçavrası olduğunu ve bunun Cameron'ın sahtekar olduğunu ispatladığını ifade etmiştir (UKIP, 2016).

Başbakan Cameron ise AB zirvesi ardından yaptığı konuşmada, Birleşik Krallık'ın AB ile üyelik koşullarını yeniden müzakere ettiğini ve anlaşmaya vardıklarına dair uzlaşılan yenilikleri ve Birleşik Krallık'ın kazançlarını izah etmiştir. Antlaşmayı 20 Şubat'ta kabineye arz edeceğini, 22 Şubat'ta da Avam Kamarasında Birleşik Krallık'ın AB referandum sürecine start vereceğini belirtmiştir (Sağdıç, 2018).

Bu antlaşmaya göre Birleşik Krallık üyeliği devamı yönünde karar verdiği takdirde; Avrupa entegrasyonu haricinde tutulacak ve nitekim İngiliz Parlamentosunun egemenlik yetkisi AB nezdinde artırılacak; euro yerine kendi sterlin para birimini kullanmaya ve ortak pazara erişimi devam edebilecek; ekonomik rekabette adalet tesis edilecek; AB vatandaşlarının vize serbestisi ile İngiliz sosyal yardımlarını haksız yere almalarının önüne geçilmiş olacaktır. Cameron, 20 Şubat'taki kabine toplantısı ardından, AB üyeliğine devam etmek istediklerini deklare etmiştir.

Brexit Referandumu

Brexit Referandumu'nun nihai sonucu, 382 oylama alanının ve on iki İngiltere seçim bölgesinin toplamlarını beyan etmesinin ardından, Yüksek Seçim Kurulu Başkanı Watson, Manchester Town Hall'da 24 Haziran 2016 saat 07:20'de açıklanmıştır.

23 Haziran 2016 tarihinde yapılan ve katılım oranının %72,2 (46.501.241) olarak yüksek bir katılımın cereyan ettiği Brexit Referandumu neticesinde %51,9

oy oranıyla Birlik üyeliğinden ayrılma, %48,1 oy oranıyla Birlikte kalma kararı çıkmıştır.

Birleşik Krallık'ı oluşturan unsurlara değinecek olursak; İngiltere'de %53,4, Galler'de ise %52,5 oy oranıyla ayrılma doğrultusunda oy kullanılmışken, İskoçya'da %62 ve Kuzey İrlanda'da %55,8 oy oranıyla birlikte kalma yönünde oy kullanılmıştır. Cebelitarık ise %96 ile en fazla AB'de kalma yönünde oy çıkan bölge olmuştur (BBC, 2016).

Brexit Referandumu neticesini Birleşik Krallık ve İskoçya ilişkileri bağlamında değerlendirecek, yüzyıllara uzanan ortak geçmişlerine rağmen İskoçlar üst kimlik yönünden her zaman Britanyalı olmak yerine Avrupalı kimliğini tercih ettiklerini ve sebeple İskoçya'daki kalma yönündeki oy oranı Galler'e ve İngiltere'ye nazaran farklılık göstermektedir.

Farage'ın Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi İskoçya'da hezimete uğramış, tüm İskoç partileri AB'de kalma doğrultusunda propagandalar düzenlemişlerdir. İskoçya'nın başkenti Edinburgh, Brexit'e %74 hayır demiş ve İskoçya'nın tamamı ise Avrupa Birliği'nden ayrılmaya %62 düzeyinde hayır oyu vermiştir (Mackenzie, 2016, s. 578).

Brexit referandumunda %72,2 ulusal katılım oranı, 1992 genel seçimlerinden bu yana herhangi bir genel seçim ve oylama için en yüksek katılımı sağlamasıyla tarihe geçmiştir. Bu normalde apolitik olan kitlelerin, özellikle UKIP ve Johnson'ın popülist ve Avrupa şüphesi söylemleriyle mobilize olduğunu ve geleceklerine yön vermek için kendilerine verilen söz hakkını kullandıkları ya da kimilerine göre kandırıldıkları anlamına gelmektedir.

Referandum sonrası Başbakan David Cameron istifa etmek zorunda kalmış ve Muhafazakâr Parti Lideri seçilen Theresa May, Temmuz 2016'da Kraliçe'nin onayını alarak Başbakan olarak atanmıştır.

Böylelikle Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılma süreci AB Antlaşması'nın 50. maddesi gereğince 29 Mart 2017 tarihinde resmen başlamıştır.

Avrupa Birliği'ne üye olmak kimi ülkeler için yalnızca bir hayal veya bazı ülkeler için varoluş ülküsü olsa da; aday ülkelerin üyeliklerinin gerçekleşme süreci ne kadar sıkıntılıysa AB'den ayrılma sürecinin de o kadar zorlu bir süreç olduğunu görülmüştür.

Birleşik Krallık için her şey referandumun sonuçlanmasıyla bitmemiş; bilakis Birleşik Krallık'ın AB'den anlaşarak mı yoksa anlaşılmadan mı ayrılacağı boyutunda (Hard Brexit-Soft Brexit), Avam Kamarasında müzakereler oldukça hararetli bir şekilde cereyan etmiştir.

Ekonomik ve siyasi tartışmalara ek olarak, Birleşik Krallık'ta hâlihazırda yaşayan Avrupa

vatandaşlarının Brexit sonrası yaşam ve çalışma durumları da birçok sosyal sorun olarak ortaya çıkmıştır (Ateş, 2019).

Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği'nden Çıkışının Gelecekteki Yansımaları Kuzey İrlanda Protokolü

Kuzey İrlanda'da İrlanda milliyetçileri ve Birleşik Krallık'ta devam etmeyi ideolojik olarak destekleyenler olmak üzere siyasi iki taraf bulunmaktadır. Bu bölünme Avrupa yanlısı veya Avrupa şüphecisi şeklinde de devam etmektedir. Sosyal Demokrat İşçi Partisi ve Sinn Fein İrlanda milliyetçisi olup Brexit referandumunda AB'de kalmaktan yana propaganda yapmışlardır. Kuzey İrlanda İttifak ve Yeşiller Partileri de Avrupa'da kalma yönünde karar vermişlerdir. Birleşik Krallık yanlısı Geleneksel Birlik Partisi ve Demokratik Birlik Partisi (DUP) ise AB'den ayrılma yönünde kampanya yürütmüşlerdir (McCann, 2017, s. 328).

İrlanda milliyetçisi Sinn Fein partisi, 1975 yılında yapılan Avrupa referandumunda Avrupa şüpheciliğine istinaden ayrılma propagandası yapmıştır. Fakat 2016 yılına gelindiğinde Brexit Referandumu'nda kalma yönünde karar kılmış ve bu doğrultuda kampanya sürdürmüştür. Sinn Fein 2015 yılının son ayında yayınlamış olduğu manifestosunda Brexit ile alakalı olarak üç ana madde deklare etmiştir. Bunlar Brexiti'e karşı çıkmak, Avrupa'da ve dünyada Kuzey İrlanda'nın çıkarlarının savunulması, İrlanda ve Kuzey İrlanda arasındaki bağın daha fazla iş birliği ve eş güdüm ile güçlendirilerek artırılmasıdır. Referandum neticesinde muhtemel bir Brexit kararı çıktığı halde İrlanda ve Kuzey İrlanda arasında hudut problemleri çıkacağına, bu durumun iktisadi gelişmelere ve her iki ülke arasındaki iş birliğine ket vuracağına altını çizmişlerdir. (McCann, 2017, s. 328-329).

Eastwood önderliğindeki Sosyal Demokrat İşçi Partisi, AB'de kalma yönünde propaganda yapmıştır. En büyük Avrupa yanlısı partinin kendilerinin olduğunu söyleyerek; Brexit'in Birleşik Krallık, Avrupa ve İrlanda için kötü ama Kuzey İrlanda için ise bir felaket olacağını propagandalarının ana teması olarak kullanmışlardır. Sosyal demokratlar ayrıca kampanyalarında Brexit'in toplumsal ve iktisadi etkilerine dikkati çekmiştir. Olası bir ayrılma kararı neticesinde, Kuzey İrlanda'ya Avrupa Birliği'nin vermekte olduğu fonlarının İngiliz hükümeti tarafından verilmeye devam edilip etmeyeceği hususunda Cameron hükümetinin herhangi bir taahhütte bulunmadığını belirtmişlerdir (McCann, 2017, s. 329).

Bir diğer birlikçi parti olan Demokratik Birlik Partisi (DUP) ise Avrupa şüphecisi bir tutum sergilemiştir. Arlene Foster önderliğinde Brexit kampanyasının Kuzey İrlanda'daki bayraktarlığını

yürütmüşlerdir. Propagandalarında AB'yi egemenlik gaspı oluşturan uluslar üstü boyutu, demokratik oylarla seçilmeden bir araya gelen AB Komisyonunun yetkilerinin fazla oluşu ve AB'nin bütçesine ülkelerin yapmış olduğu mali katkıları konu edinmişlerdir (McCann, 2017, s. 330).

Birleşik Krallık'ı oluşturan dört ülke arasında en küçük ve en az nüfusa sahip olan ülke Kuzey İrlanda'dır. Ancak Kuzey İrlanda sınırı, Brexit müzakerelerinin merkezinde yer alan uzlaşmayı engelleyen son derece çekişmeli konulardan biridir. Çünkü müzakereler sonunda sınır rejimine dair alınacak karar Birleşik Krallık'ın AB ile olan sınırını da belirleyecektir. Brexit sonrası İngiltere, Galler ve İskoçya herhangi bir AB üyesi ile sınır komşusu olmadığından bu durumdan etkilenmeyecek, Kuzey İrlanda ise bir AB ülkesi olan İrlanda Cumhuriyeti ile sınır paylaştığından birtakım değişiklikler yaşayacaktır. Brexit sonrası sınır rejimi sadece Birleşik Krallık ve AB arasındaki müzakereler kapsamında değil Birleşik Krallık'ın iç politikası açısından da oldukça elzem bir meseledir.

Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılma kararı Kuzey İrlanda'da barış sürecini ciddi anlamda zora sokmuş, sürecin rayında gitmesini sağlayan dış aktörleri devre dışı bırakmıştır. Buna ek olarak Kuzey İrlanda'ya AB tarafından sağlanan finansmanı tehlikeye sokmuştur. Birleşik Krallık ve İrlanda Cumhuriyeti, adadaki barış sürecini sağlayan Belfast (Hayırlı Cuma) Antlaşması'nın iki garantör ülkesidir. Garantör ülkeler Kuzey İrlanda'daki kurumların çalışmalarını gözlemlemekte ve yerel siyasi aktörlerin çözemediği herhangi bir anlaşmazlık durumunda ara buluculuk yapmaktadır. AB üyeliği, iki garantör ülkenin siyasi ve ekonomik farklılıklarını ortadan kaldırmaya da çoğu zaman ortak bir paydada buluşmalarını sağlıyordu. Brexit ile bu durum değişiklik gösterebilecektir. Brexit, anlaşmalı ya da anlaşmasız (hard or soft) gerçekleşse de Kuzey İrlanda'daki barış korunmalı ve güçlendirilmelidir. En azından, Belfast (Hayırlı Cuma) Antlaşması'nın amaçlarına ve işleyişine saygı duyulmalıdır. Bütün aktörler Kuzey İrlanda'nın özel durumunu ve Dublin'in bütün İrlanda adasını etkileyen konularda söz sahibi olabileceğini unutmamalıdır. Birleşik Krallık ve İrlanda Cumhuriyeti'nin bir AB üyesi olması sebebiyle Kuzey İrlanda'ya tanınan haklar güvence altına alınmalıdır.

Kuzey İrlanda ile İrlanda Cumhuriyeti arasındaki sınır Brexit müzakerelerinin en tartışmalı ve zor konularından biridir. 500 kilometrelik sınırın ne olacağı Brexit (hard-soft) senaryolarına göre şekillenecektir.

Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılması Kuzey İrlanda'daki İrlanda'nın birleşmesi taraftarlarını harekete getirecek ve birleşme yönünde destek artacaktır. Bu durum problem yaratır çünkü birleşik bir

İrlanda çok farklı şekillerde yapılandırılabilir. Sınırlar oluşursa bu Birleşik Krallık ve İrlanda için sıkıntı yaratacaktır. Kuzeydeki ve güneydeki seçmenler, nihayetinde nelerin ortaya çıkacağını görmezden gelerek seçim yapacaklar. İngiltere ve İrlanda hükümetlerinin birleşik bir İrlanda'yı kabul etmesi zorunlu olacak ancak oylar birleşmenin anayasal yapısını nasıl tasarlayacaklarına dair hiçbir rehberlik sunmayacaktır.

Brexit Kuzey İrlanda'yı ticaret, kişilerin serbest dolaşımı, doğrudan yabancı yatırım, AB fonu konularında etkileyecektir. Serbest dolaşım İrlandalılar için çok önemlidir. Dolayısıyla Birleşik Krallık AB'den ayrıldığında Kuzey İrlanda sınırının ne olacağı merak konusudur. M.Leann Brown Brexit'in bir sonucu olarak on yıl boyunca hem Kuzey İrlanda'nın hem de Birleşik Krallık'ın gayrisafi yurt içi hasılasında (GSYH) en az %3-4 oranında bir düşüş yaşanacağını savunmaktadır.

SONUÇ

Birleşik Krallık hükümeti ile AB arasında imzalanan Geri Çekilme Anlaşması, Kuzey İrlanda için özel düzenlemeler içermektedir. Kuzey İrlanda Protokolü, İrlanda Adası'nda katı bir sınırdan kaçınmayı amaçlamaktadır.

Kuzey İrlanda, "endüstriyel mallar" ve tarımsal gıda gibi katı bir sınırdan kaçınılması gereken alanlarda AB düzenlemelerine uyumlu olmaya devam edecektir. Kuzey İrlanda, İngiltere'nin gümrük bölgesinde kalmasına rağmen AB, kdv ve gümrük kurallarını da uygulayacaktır. Sonuç olarak, Büyük Britanya ile Kuzey İrlanda arasında taşınan mallar için çekler ve evraklar gerekmektedir ve Kuzey İrlanda'da kaldığı belgelenemeyen mallar için tarifeler ödenecektir.

Geri Çekilme Anlaşması'nın hükümleri uyarınca, Kuzey İrlanda kurumlarından protokolün 5-10. maddelerindeki ticaret düzenlemelerine yürürlükte oldukları sürece periyodik olarak izin vermeleri istenecektir. Kurumlara, düzenlemelerde kalıp kalmama veya onlardan çıkma konusunda oy kullanma fırsatı verecektir. İlk onay oylaması Aralık 2024'te yapılacaktır.

Protokolün hak ve eşitlik garantilerini, ortak seyahat alanı taahhüdünü ve kuzey-güney iş birliğini sürdürmeyi içeren diğer maddeleri, herhangi bir onay oylamasına bakılmaksızın yürürlükte kalacaktır.

AB-Birleşik Krallık geri çekilme müzakerelerinde Kuzey İrlanda için düzenlemelerin merkezi olması, büyük ölçüde İrlanda yumuşak gücünün başarılı bir şekilde uygulanmasından kaynaklanıyordu. Birleşik Krallık'ın AB referandumu ile 50. maddenin tetiklenmesi arasındaki 8 aylık süreçte İrlanda'nın önemli bir diplomatik çabası, Birleşik Krallık-AB müzakerelerinin ilk aşamasındadır.

1 Geri çekilme müzakereleri devam ederken, İrlanda hükümeti, İrlanda Adası'ndaki ilişkilerin kırılganlığını ve karmaşıklığını açıklamak için devam eden bir çabayla, 9 ülkeden AB dışişleri bakanları ve devlet başkanlarının kara sınırına ziyaretlerini kolaylaştırdı.

2 İrlanda'nın Brexit'te Kuzey İrlanda'ya öncelik verilmesini sağlayan yumuşak güç diplomasisinin apaçık başarısı ile AB birliğinin derecesi arasında önemli bir bağlantı vardır.

3 Katılımdaki durumla karşılaştırıldığında, "Kuzey İrlanda sorununun" Brexit'teki merkezi konumunu, İrlanda'nın yumuşak gücünün birikimini ve üye devletlerin yumuşak güç diplomasisi geçerliliğini kullanarak AB aracılığıyla ulusal çıkarlarını sürdürme potansiyelini göstermektedir.

İlk bakışta Kuzey İrlanda'nın Brexit'teki merkezi konumu, Ortak AB yasal ve politika çerçeveleri bağlamında sınır ötesi iş birliğinin ne ölçüde geliştiğini ortaya koyarak, Avrupa bütünleşmesinin etkisine ilişkin neo-işlevselci teorisinin bir doğrulaması olarak görülebilmektedir. Kuzey-Güney iş birliğinin 1998 Anlaşması'nda belirtilen 12 alandan, AB-Birleşik Krallık müzakereleri sırasında gerçekleştirilen bir Kuzey-Güney haritalandırma tatbikatında tanımlanan 142 alana genişletilmesi, neo-işlevselci "pozitif yayılma" kavramını onaylıyor gibi görünmektedir. Bu sayede bazı alanlardaki entegrasyon diğer alanlardaki entegrasyona yol açmaktadır (Haas, 2004; Rosamond, 2000). Bununla birlikte, aynı zamanda Birleşik Krallık'ın AB'den çekilme kararı, politika entegrasyonunda herhangi bir "taşma" olmadığının veya kırılganlığının göstergesidir.

Uzun bir bakış açısıyla, burada sunulan analizde paradoks bulunmaktadır çünkü katılım sırasındaki periferik durumunun aksine, "Kuzey İrlanda sorununun" Brexit'teki temel statüsü, kısmen İngiltere'deki "olumlu yayılma"dan kaynaklanıyordu.

Bir zamanlar Jean Monnet'in (1978: 522-3) kehanet ettiği "Avrupa Birleşik Devletleri"nin gerisinde kalan çağdaş "Avrupa", her şeyden önce siyasi bütünleşmeden çok yasal bütünleşmeye dayanmaktadır. Bu yasaya dayalı entegrasyon, negatif dayanışmayı, artık üçüncü ülke olarak Birleşik Krallık'a karşı AB'yi mümkün hatta olası kılmaktadır. Ancak bir üye devletin ayrılması ve küresel bir salgının ardından "Avrupa'nın Geleceği" için bir vizyon üzerinde anlaşmaya varmak için gerekli olan pozitif dayanışma çok daha zor olacaktır.

Katılım sırasında Kuzey İrlanda'nın periferik statüsünü ve Brexit sürecindeki merkezi konumunu karşılaştıran bu tartışma, Kuzey İrlanda'nın Brexit sonrası dönemdeki statüsünün ne olduğu ve olacağı konusunda dolaylı olarak sormaktadır. Protokol

kapsamında, Brexit sonrası Kuzey İrlanda için yapılan düzenlemelerin emsali yoktur: yasal olarak Birleşik Krallık gümrük bölgesindedir ancak fiilen AB gümrük koduna göredir (madde 5); mallarla ilgili olarak AB ortak pazarı ile dinamik düzenleyici uyum içinde kalmaktadır (madde 5; 13), ancak (teorik olarak) Birleşik Krallık iç pazarına, "serbest erişimden" faydalanılabilir (Madde 6); Kuzey İrlanda'da yaşayan İrlanda vatandaşları, AB toprakları dışında olmalarına rağmen, AB vatandaşları olarak sahip oldukları haklardan "azalmama" garantisi altındadır (madde 2). Bu tür yeni düzenlemeler iki şekilde yorumlanabilir: ya Brexit sonrası Kuzey İrlanda, ileriye dönük AB-Birleşik Krallık ilişkilerinin dayanak noktası olarak işlev gören bir bağlantı ve iş birliği noktası olarak kurulur ya da Brexit sonrası Kuzey İrlanda hem AB'nin hem de Birleşik Krallık'ın sınırında ikili marjinal bir bölge olarak ayrılır.

Kuzey İrlanda'nın orta ve uzun vadede merkezi mi yoksa periferik olarak mı ele alınacağı kesin değildir. Birleşik Krallık, genel olarak AB ve özel olarak İrlanda tarafından alınan "pratik eylemlere" bağlı olacaktır. Bu analiz, Kuzey İrlanda'nın barış ve refahının tarihsel olarak, ne Avrupa'da ne de Birleşik Krallık'ta periferik bir yer olarak görüldüğünde iyi hizmet edilmediğinden, merkezi seçeneğin tercih edilebilir olduğunu öne sürecektir.

KAYNAKLAR

1. Ateş, D. (2019). *Uluslararası örgütler devletlerin örgütlenme mantığı*. Bursa: Dora Basım-Yayın Dağıtım LTD. ŞTİ.
2. Batmaz, T., (2019). "Küreselleşme-Bölgeselleşme Sürecinin Yerel Ekonomiler Üzerinde Oluşturduğu Etkiler: Denizli Örneği", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 37, s.281-300.
3. Bayraklı E., ve Boyraz H.M., (2017). *Birleşik krallık erken genel seçimleri*, İstanbul: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.
4. BBC (2005). <https://www.bbc.co.uk/schedules/p00fzl6p/2005>
5. BBC (2016). <https://www.bbc.co.uk/schedules/p00fzl6p/2016>
6. Clancy, L. (2020). 'Queen of Scots': The monarch's body and national identities in the 2014 Scottish Independence Referendum. *European Journal of Cultural Studies*, 23(3), 495-512.
7. Cody, E. (2009). "After 43 Years, France to Rejoin NATO as Full Member". *The Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/wpdyn/content/article/2009/03/11/AR2009031100547.html>
8. Geddes, A. (2013). *Britain and the European Union*. London: Macmillan
9. Göksu, O. & Güner, O. (2021). 'Brexit' Sürecinde Birleşik Krallık'taki Siyasal İletişim Uygulamaları: İşçi Partisi İle Muhafazakâr Parti'nin Seçim Kampanyalarının Serencamı. *Siyasal İletişim Uygulamalı Tartışmalar*. (Ed.) Karakoç E., Taydaş, O., Nobel Yayınevi, Ankara.
10. Gündüz, M, Alakbarov, N. ve Erkan, B. (2018). Türkiye'de ekonomik büyümenin belirleyicisi olarak Toplam faktör verimliliği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (57), 253-270. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/38899/422152>
11. Haas E.,B., (2004). *The uniting of europe: Political, Social and economical forces, 1950-1957*.
12. Juncker, P., (2018). https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategic-planning/state-union-addresses/state-union-speeches/state-union-2018_en
13. Koyuncu, Ö. (2019). *Uluslararası Örgütlerin Ulusal Kültür e Eğitimdeki Yeri Ve Önemi: Türkiye Unesco Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, T.C. İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
14. Mackenzie, J. (2016). "Brexit: The View From Scotland", *The Round Table*, Edinburgh Üniversitesi, 105,(5), 577-579
15. McCann Bryan (2017). *Learned in Translation: Contextualized Word Vectors*. In *Advances in Neural Information Processing Systems*.
16. Ok, E. (2018). Brexite giden yol: Avrupa Birliği-Birleşik Krallık ilişkileri (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü). O'Driscoll, C., (2013) *The Renegotiation of the Just war tradition and the Right to war in the twenty-first century*, New York: Palgrave Macmillan
17. Quinn T., (2016). The british labour party's leadership election of 2015, *Political, Studies, Association*, (18) 4 <https://doi.org/10.1177/1369148116664268>
18. Öztürk A., (2022). Brexit çerçevesinde iktisadi birliklerin varlığına dair görüşler, *Protokol Dergisi*, 3(2) 18- 32
19. Rosamond, B. (2000). *The european regional integration in the ir literature: a review of scholarly support and opposition*, *Open Journal of Philosophy*, Vol.1 No.2, November 25,

19. Sağdıç, A. (2018). *Türkiye’de Döviz Kuru, Enflasyon ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Ekonometrik Analiz* (2003:1-2017:3). Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya
20. Sturgeon, N. (2016). SNP: Voters in Scotland could play a crucial role in EU referendum result
21. Tepeli, E. ve A.H. Aydın. (2015). *Avrupa Birliği ve Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinin Gelişme Trendi*. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 5(1), 29-44
22. Tunalı, H., ve Erbelet, E. (2017). *Ekonomik Büyüme ve Sanayileşme İlişkisinde Kaldor Yasasının Türkiye’deki Geçerliliğinin Analizi*. Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(1), 1-15.
23. UK Parliament (2015). https://en.wikipedia.org/wiki/2015_United_Kingdom_general_election
24. UKIP (2011) <https://www.ukip.org/>
25. UKIP (2015) <https://www.ukip.org/>
26. UKIP (2016) <https://www.ukip.org/>